

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«___» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
на тему:

Покращення політики амортизації підприємства за ринкових умов господарювання (на прикладі ТОВ «Полімед-Сервіс» м. Кропивницький)
«Improving the depreciation policy of the enterprise under market conditions»

Виконав здобувач вищої освіти
2 курсу, групи ПТЛ-24м
ОПП «Підприємництво, торгівля та логістика»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»

_____ Мішуста О.О.

«___» грудня 2025 р.

Керівник роботи: к.е.н, доцент

_____ Нісфоян С.С.

«___» грудня 2025 р.

Рецензент к.е.н., доцент

_____ Заярнюк О.В.

м. Кропивницький

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалів по темі дослідження	06.09.25-15.09.25	
2	Написання вступу та розділу 1 роботи	16.09.25-10.10.25	
3	Написання розділу 2 кваліфікаційної роботи	11.10.25-06.11.25	
4	Написання розділу 3 кваліфікаційної роботи	07.11.25-30.11.25	
5	Написання висновків	01.12.25-06.12.25	
6	Оформлення списку використаних джерел	07.12.25-09.12.25	
7	Остаточне оформлення роботи та додатків	10.12.25-16.12.25	
8	Перевірка на унікальність	17.12.25-21.12.25	
9	Отримання відгуку наукового керівника та рецензії	22.12.25	
10	Підготовка до захисту	23.12.25-24.12.25	

Дата видачі завдання

« 05 » вересня 2025 р.

Керівник роботи _____ *Нісфоян С.С.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

« 05 » вересня 2025 р.

Здобувач _____ *Мішуста О.О.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Мішуста О.О. Покращення політики амортизації підприємства за ринкових умов господарювання. Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2025. 99 с.

У першому розділі роботи розглянуто питання сутності та ролі амортизаційної політики, проаналізовано методологічні підходи до амортизаційної політики та показники ефективності амортизаційної політики.

У другому розділі здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, здійснено оцінку ефективності амортизаційної політики ТОВ «Полімед-Сервіс».

Третій розділ висвітлює основні напрями підвищення амортизаційної політики, вдосконалення методики прийняття управлінських рішень щодо оновлення основних фондів. Запропоновано модель оптимізації амортизаційної політики на підприємстві.

Ключові слова: основні фонди, знос, амортизація, норма амортизації, амортизаційна політика, управління амортизацією, ефективність амортизаційної політики, фінансово-господарська діяльність.

ANNOTATION

Mishusta O.A. Improving the depreciation policy of the enterprise under market conditions. Qualification work for the second (master's) level of higher education in the specialty 076 «Entrepreneurship and Trade». – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2025. 99 p.

The first chapter deals with the concept the nature and role of depreciation policy, analyzes methodological approaches to depreciation policy and indicators of the effectiveness of depreciation policy.

The second chapter presents the analysis of the financial and economic activities of the entrepreneur was carried out, and the effectiveness of the depreciation policy of LLC "Polimed-Service" was assessed.

The third chapter highlights the main directions of improving the depreciation policy, improving the methodology for making management decisions regarding the renewal of fixed assets. A model for optimizing the depreciation policy at the enterprise is proposed.

Key words: fixed assets, depreciation, depreciation rate, depreciation policy, depreciation management, depreciation policy effectiveness, financial and economic activities.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	7
1.1. СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	7
1.2. АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.
2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ «ПОЛІМЕД-СЕРВІС»	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. ЗАГАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	41
2.3. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	62
3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ «ПОЛІМЕД-СЕРВІС»	69
3.1. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	69
3.2. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	73
3.3. ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ОПТИМІЗАЦІЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	83
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із найважливіших завдань національного промислового розвитку є, перш за все, оптимізація виробництва шляхом підвищення його ефективності та повного використання національних ресурсів. Це вимагає раціонального використання основних засобів та виробничих потужностей.

Усі основні засоби, за винятком землі, піддаються фізичному та моральному зносу; іншими словами, вони поступово втрачають свою вартість та стають непридатними для використання через фізичні, технічні та економічні фактори. Поступове перенесення вартості з існуючих основних засобів на готову продукцію та створення грошового резерву для заміни зношених активів складають амортизацію. У світі існує багато концепцій амортизації. В Україні переважає «натуралістичний» підхід.

Облік амортизації регулюється Законом П(С)БО № 7, який визначає амортизацію як систематичний розподіл вартості основних засобів, що амортизується протягом терміну їх корисного використання.

Нарахування амортизації ОЗ здійснюється за допомогою таких методів:

- прямолінійного;
- виробничого;
- зменшувального залишку вартості;
- прискореного методу зменшувального залишку вартості;
- кумулятивного методу.

Серед альтернативних методів розрахунку амортизації, передбачених загальноприйнятими стандартами бухгалтерського обліку (GAAP), можна назвати метод списання та заміщення, груповий та суттєвий методи амортизації, а також метод оцінки запасів.

Порядок розрахунку амортизації для податкових цілей визначається ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств», згідно з яким амортизація являє собою систематичний розподіл витрат, понесених на придбання, створення та модернізацію основних засобів, для зменшення скоригованого оподаткованого

прибутку відповідно до встановлених норм. У податковому обліку існує один метод зменшення залишкової вартості та інший – прискорення амортизації.

Слід зазначити, що П(С)БО № 7 дозволяє розраховувати амортизацію за податковими ознаками, що породжує різні суперечності.

Основна складність, пов'язана з амортизаційною політикою, полягає у виборі методу відрахувань. Відповідь на це питання вимагає ретельного аналізу всіх існуючих методів та визначення факторів, пов'язаних з управлінням основними засобами, оскільки міжнародно узгодженої рекомендації немає. Обраний метод амортизації визначається наказом та інтегрується в облікову політику підприємства.

Таким чином, амортизаційні відрахування є важливим джерелом ліквідності. Амортизація дозволяє регулювати норму рентабельності основних засобів, прискорює їх оновлення та спрямовує технічну та виробничу політику підприємства. Амортизаційна політика для оптимізації використання одного з основних інвестиційних ресурсів України не впроваджена. Така система амортизації має бути розроблена таким чином, щоб кожна компанія могла обрати найкращий спосіб оновлення своїх основних засобів відповідно до національних норм.

Тому тема кваліфікаційної роботи є дуже актуальною в сучасних умовах.

Метою роботи є фундаментальне вивчення системи формування на підприємстві амортизаційної політики та пошук шляхів раціонального поєднання передових методів оцінки основних фондів підприємства.

Під час написання кваліфікаційної роботи автором вирішувалися такі завдання:

- теоретико-методологічне обґрунтування амортизаційної політики підприємства та характеристика основних показників її ефективності;
- аналіз формування ефективної амортизаційної політики на підприємстві, також оцінку її впливу на основні техніко-економічні показники роботи підприємства;
- пошук шляхів підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства в ринкових умовах господарювання.

Об'єктом дослідження виступає ТОВ "ПОЛІМЕД-СЕРВІС", м. Кропивницький.

Об'єкт дослідження – механізм формування ефективної амортизаційної політики на підприємстві.

Це аналітичне дослідження, спрямоване на досягнення заявленої мети, розглядає та обґрунтовує методологічні аспекти встановлення амортизаційної політики компанії та вивчає вплив цієї політики на основні техніко-економічні показники її діяльності протягом 2023-2024 років.

Теоретична та практична основа цього дослідження спирається на сучасну літературу з фінансів, економіки, управління бізнесом та економічного аналізу господарської діяльності; періодичні видання відомих вітчизняних та міжнародних економістів; законодавчі та нормативні акти компанії; контракти, закони та постанови уряду України; а також статистичну звітність. Використовувалися методи економічного аналізу, математичний інструментарій, дані національної статистики, а також оперативні та звітні дані, що стосуються поточної та річної діяльності компанії.

Практична цінність результатів полягає в тому, що автор формулює основні рекомендації як конкретні пропозиції, що застосовні до розробки амортизаційної політики компанії в сучасних умовах.

Апробація результатів та публікації.

Нісфоян, С. С. Шляхи вдосконалення амортизаційної політики / С. С. Нісфоян, О. О. Мішуста // Підприємництво, облік та фінанси: сучасний стан й перспективи повоєнного відродження : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 21 трав. 2025 р., м. Херсон, Кропивницький. – Херсон : ХДАЕУ, 2025. – С. 237–241.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Робота має 99 сторінок наскрізної нумерації, 17 таблиць, 11 рисунків; перелік використаних джерел з найменувань представлений на сторінках.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність та роль амортизаційної політики на підприємстві

Амортизаційна політика підприємств та уряду спирається на взаємодію економічних категорій та важелів, що діють через значення та функції амортизації. Це виражається в розподілі та перерозподілі національного доходу на мікроекономічному та макроекономічному рівнях, тобто на рівні фірми та на національному рівні.

На макроекономічному рівні фінансування бізнесу забезпечує розвиток фінансових ресурсів країни за рахунок бюджетних та позабюджетних фондів.

На мікроекономічному рівні фінансові ресурси відносяться до коштів, що надаються підприємствам.

Упорядкування поглядів на амортизацію дозволила виділити три її концепції: юридична – констатація знецінення об'єктів; економічна – частка витрат, яка пов'язана з капітало вкладеннями; податкова та фінансова – частка доходів, звільнена від податків, що накопичується для поновлення основних засобів. Амортизація тісно пов'язана з категорією «знос основних засобів», які трактується як процес фізичний та моральний. Але амортизація пов'язана із зносом не функціональним, а кореляційним зв'язком, тому її вартісний розмір може не дорівнювати зносові.

У «директивній» економіці існувала одна – «економічна» – концепція амортизації. У ринкових умовах співіснують дві концепції – «економічна» та «податкова» (таке термінологічне визначення не бездоганне, існують інші визначення – регулююча, фізична, вартісна, фіскальна тощо). Порівняльну характеристику цих концепцій виконано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика концепцій амортизації

Показник	Економічна		Податкова (ринкова економіка)
	Адміністративно- командна економіка	Ринкова	
Об'єкт нарахування амортизації	первісна вартість основних виробничих фондів	первісна чи переоцінена вартість необоротних активів з обліком їх ліквідаційної вартості	капітальні витрати, пов'язані з придбанням (виготовленням, створенням) основних фондів та нематеріальних активів
Розподіл норми амортизації на капітальний ремонт та реновацію	є	немає	немає
Метод нарахування амортизації	лінійний	прямолінійного; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивного; виробничого	норма податкового законодавства
Обмеження на використання амортизаційного фонду	є	немає	-
Можливість переамортизації об'єкту основних засобів	є	немає	-
Основа норми амортизації	фактичні терміни експлуатації об'єкта	елемент облікової політики, що дозволяє регулювати фінансовий результат	закон "Про оподаткування прибутку підприємства"
Призначення	сприяла збереженню та нарощенню виробничого апарату, перерозподілу амортизаційного фонду з метою досягнення запланованих структурних зрушень	складова менеджменту, здійснювана для визначення витрат виробництва та його прибутковості з наданням об'єктивної інформації акціонерам, кредиторам, управлінському персоналу	регулює відносини підприємств з бюджетом відповідно до чинної податкової політики

Як у плановій, так і в ринковій економіці амортизація з економічної точки зору полягає в поступовому погашенні основного капіталу за його вартістю придбання за розумними ставками, що враховують фактичний знос (фізичний та моральний) та умови експлуатації. Це дозволяє відновити основний капітал до його початкової вартості. Однак, концепція амортизації в адміністративно-командній економіці була не досить ефективною для забезпечення інтенсивного технологічного оновлення виробничого апарату.

З податкової точки зору амортизація відповідає відрахуванню вартості основного капіталу за ставками оподаткування, які зазвичай перевищують економічно виправдану вартість. У цьому сенсі амортизація є методом розподілу залишкової вартості активу з плином часу, що дозволяє його швидке відновлення та визначення розміру оподатковуваного прибутку.

Економічний механізм управління амортизацією наведено на рис. 1.1.

Рисунок 1 – Економічний механізм управління амортизацією.

Відтворювальна функція регулює відповідність амортизаційного фонду рівню зносу основних засобів. Розподільча функція регулює пропорції амортизаційного фонду між коштами, що спрямовано на реновацію та капітальний ремонт. Стимулююча роль амортизації реалізується передусім через створення передумов для інтенсифікації науково-технічного розвитку. Фіскальна функція проявляється у використанні амортизації як компонента державної податкової політики.

Сутність і функції амортизації виявляють свою дію через економічні категорії та важелі, взаємодія яких складає зміст амортизаційної політики держави та підприємства (норма амортизації, структура норми, методика нарахувань амортизації а також порядок застосування фонду амортизації фонду).

При переході до П(С)БО структура норми не є вагомим важелем амортизаційної політики, бо вона є 100-відсотковою нормою на реновацію. Початкова вартість основних засобів збільшується на витрати, спрямовані на покращення їхніх характеристик (модифікацію, модернізацію, дообладнання, реконструкцію і т.д.), які підвищують обсяг майбутніх економічних вигод, що спочатку очікувалися від використання цих активів.

Ці витрати включають витрати, понесені на підтримку активу в робочому стані та отримання початково визначеної суми майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням.

У таблиці 1.2 наведено визначення понять «знос» та «амортизації» в українському законодавстві.

Таблиця 1.2. – Тракткування термінів «знос» та «амортизація» українським законодавством та Міжнародною системою бухгалтерського обліку [9; 15]

Поняття, які порівнюються	Закон “Про оподаткування прибутку підприємства”	П(с) БО 7	МСБО 16
“амортизація”	Поступове віднесення витрат на придбання основних фондів, виготовлення або поліпшення, на зменшення скоригованого прибутку платника податку в межах норм амортизаційних відрахувань, встановлених цією статтею (п. 8.1.1 ст. 8)	Систематичний розподіл вартості, що амортизується, необоротних активів, протягом їх корисного використання (експлуатації)	Систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації
“знос”	Використовує терміни морального та фізичного зносу, але не визначає їх.	Сума амортизації об'єкта необоротних активів від початку їх корисного використання	Очікуваний фізичний знос залежить від операційних факторів... моральний знос виникає через зміни та удосконалення виробництва, або залежно від коливання ринкового попиту на продукти або послуги, які надає актив

П(С)БО 7 надає доволі дискусійні визначення зносу необоротних активів. Складається враження про первинність поняття «амортизації» та вторинність поняття «знос». Необхідно також враховувати, що на практиці бувають випадки,

коли знос об'єктів відображається в обліку, але амортизація не нараховується. Таким чином, відповідно до статті 8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» [20], амортизація невиробничих основних засобів не застосовується, а знос при цьому нараховується. З іншого боку, П(С)БО 7 визначає об'єктом амортизації всі основні засоби, окрім землі [15].

На нашу думку, амортизація в поточних умовах виконує дві загальні функції: фіскальну (податкову) та економічну.

Податкова функція здійснюється за допомогою податкової амортизації, яка становить елемент державної податкової політики. Ця амортизаційна функція реалізується відповідно до положень статті 8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» [20] (далі – «Закон про прибуток»). Основні засоби та амортизація є різними поняттями в контексті самого Закону про прибуток. Їм присвячена окрема стаття: стаття 8 «Амортизація». Відповідно до підпункту 8.1.1 пункту 8.1 цієї статті, термін «амортизація» матеріальних та нематеріальних основних засобів означає поступовий розподіл витрат, пов'язаних з їх придбанням, виробництвом або покращенням, у межах правил відрахування амортизації, з метою зменшення скоригованого чистого прибутку платника податків. Крім того, сума податкового зниження, визнана відповідно до положень цієї статті, не включається до загальних валових витрат, а є незалежним показником, що сприяє визначенню оподаткованого прибутку (так само, як і валові витрати). Іншими словами, скоригований валовий прибуток поступово зменшується на суму врахованої амортизації. Податкова амортизація враховується щоквартально, як того вимагає законодавство.

ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 24 грудня 2002 року, Р. № 349-IV» вніс зміни до Закону про прибуток, зокрема до статті 8. З 1 січня 2024 року норма амортизації значно зросла відповідно до державної політики амортизації, а отже, і ставка податкового зниження прибутку.

Економічна функція амортизації виражається через механізм економічної амортизації та полягає у перетворенні коштів з основних засобів на оборотні

активи шляхом амортизації. Ця функція безпосередньо впливає з фінансового обліку. У цій системі обліку з початку липня 2000 року, відповідно до стандарту П(С)БО7 "Основні засоби" [31], термін "амортизація" необхідно розуміти як систематичний розподіл амортизуючої вартості основних засобів протягом терміну їх корисного використання. Зміни до стандарту П(С)БО7, внесені Наказом Міністерства фінансів України від 25 листопада 2002 року № 989, також містять визначення амортизації основних засобів. Амортизація - це темп, з яким основний засіб зменшився у вартості з початку терміну його корисного використання. Зі збільшенням норми амортизації протягом періоду чистий прибуток підприємства зменшується, а його доходи (грошовий потік) збільшуються. Амортизація, відповідно до П(С)БО16 «Витрати» [19] та п.30 П(С)БО7 «Основні засоби», включається до складу витрат.

Підприємства автоматично визначають через свою амортизаційну політику економічну норму амортизації, від якої залежить їхній прибуток. Це зазначено в п.28 П(С)БО7. Однак стандарт не рекомендує використовувати єдиний метод амортизації та не накладає жодних обмежень на використання різних методів для одного й того ж основного засобу. Крім того, він передбачає, що метод амортизації активу переглядається щоразу, коли змінюється очікуваний метод отримання економічної вигоди від його використання.

Амортизація розраховується щомісяця, відповідно до п.29 П(С)БО7. Розглянемо детальніше фінансовий механізм економічної амортизації та те, як її розмір залежить від амортизаційної політики підприємства.

Підприємство автоматично встановлює вартісні характеристики матеріальних основних засобів відповідно до правил бухгалтерського обліку, що дозволяє класифікувати ці активи як високоцінні або низькоцінні. Амортизація дорогівартісних матеріальних основних засобів розраховується за одним із п'яти економічних методів амортизації або за стандартами та методами, передбаченими податковим законодавством. Норма амортизації для основних засобів, а отже, і річна сума амортизації для кожного активу,

залежить, перш за все, від трьох факторів: їхньої вартості, терміну корисного використання та методу амортизації, що залежить від часу. Норма амортизації визначає якісні та кількісні характеристики процесу амортизації.

Фінансовий механізм управління економічними та фіскальними труднощами, передбачений чинним законодавством України, представлений на рисунку 1.2.

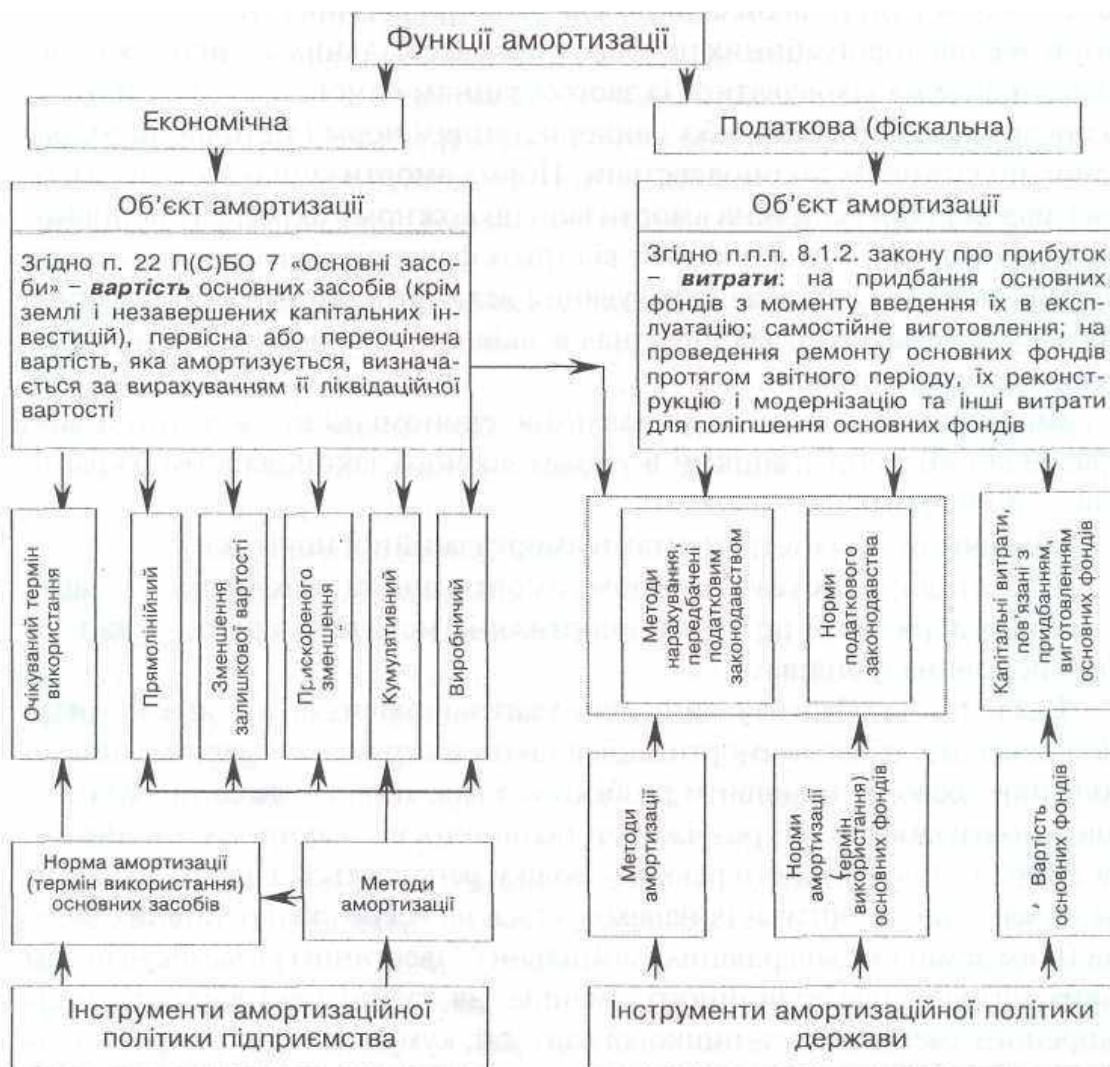

Рисунок 1.2 – Фінансовий механізм управління економічною та податковою амортизаціями основних засобів

Слід зазначити, що інструменти амортизаційної політики такі:

- 1) для підприємства: норми та методи амортизації;
- 2) для держави – це стосується норми амортизації, методу амортизації та вартості основних засобів.

Введення та обґрунтування двох узагальнених функцій амортизації, визначення коефіцієнтів амортизації та інструментів амортизаційної політики дозволили розрізнити економічну амортизацію та податкову амортизацію. Ці відмінності полягають у наступному. Облік економічної амортизації регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7, яке встановлює, що амортизація нараховується на всі об'єкти основних засобів (окрім землі та незавершеного будівництва) з використанням таких методів: прямолінійний, за знеціненням залишкової вартості, прискореним знеціненням залишкової вартості, накопичений та виробничий.

Вибираючи один із п'яти методів, рекомендованих П(С)БО7, компанії повинні автоматично визначати термін корисного використання основних засобів, на основі якого розраховується норма амортизації. Компанії також можуть застосовувати норми та методи амортизації, передбачені податковим законодавством. Однак, навіть вибір податкових стандартів та форм для цілей бухгалтерського обліку не скасовує відмінності між економічною та податковою амортизацією, оскільки податкові стандарти та методи застосовуються до різних елементів при розрахунку цих двох видів амортизації. Якщо компанія не використовує податкові стандарти та методи, економічна амортизація відрізнятиметься від податкової амортизації наступним чином:

1. Вона передбачає облік вартості накопичених матеріальних основних засобів;
2. Норми амортизації обираються (встановлюються) компанією довільно;
3. Методи амортизації;
4. Періодичність амортизації.

Через вищезазначені відмінності, для основних засобів потрібен окремий облік, як для бухгалтерського обліку, так і для податкового розрахунку амортизації, оскільки бази розрахунку та облікові періоди відрізняються. Отже, різняться і суми накопиченої амортизації.

1.2. Аналіз методологічних підходів до амортизаційної політики підприємства

Просте та екстенсивне відтворення основних засобів досягається за допомогою різних операцій, що включають ремонт, модернізацію та заміну компонентів обладнання; технічне переоснащення, реконструкцію та розширення існуючих цехів, виробничих потужностей та підприємств; а також будівництво аналогічних нових об'єктів. Постійний моніторинг зносу (старіння) та амортизації основних засобів є важливим для належного виконання цього процесу відтворення. [47, с. 43] Коефіцієнт фізичного зносу є мірилом фізичного зносу, він розраховується по формулі:

$$K_{\text{ф.з.}} = \frac{\sum A}{\text{ОФ}_n}, \quad \text{або} \quad K_{\text{ф.з.}} = \frac{\sum B_{\text{к.р.}}}{\text{ОФ}_n}, \quad (1.1)$$

де $\sum A$ – сума амортизаційних відрахувань від початку експлуатації (сума зносу) основних фондів;

ОФ_n – первісна вартість основних фондів;

$B_{\text{к.р.}}$ – витрати на капітальний ремонт основних фондів від початку їх експлуатації.

Відсоток фізичного зносу можна розрахувати за такою формулою:

$$K_{\text{ф.з.}} = \frac{T_{\text{ф}}}{T_{\text{н}}} (100\% - Л), \quad (1.2)$$

де $T_{\text{ф}}$, $T_{\text{н}}$ – відповідно фактичний та нормативний (корисний) строк служби основних фондів;

$Л$ – ліквідаційна вартість основних фондів у відсотковому виразі. [10, с.261].

Моральний знос виникає внаслідок зниження цін на основні засоби через підвищення продуктивності праці в галузях, що виробляють засоби виробництва (що призводить до зниження суспільно необхідних витрат на їх

відтворення), а також розробки нових, більш продуктивних та прибутковіших машин та обладнання.

Таким чином, моральний знос проявляється двома способами. По-перше, вартість старих активів зменшується через зниження витрат на їх відтворення; по-друге, вартість старих основних засобів зменшується через створення нових, ефективніших основних засобів. Ця друга форма морального зносу стосується, перш за все, активної частини основних засобів.

Вимірником морального зносу першої форми є коефіцієнт морального зносу першої форми, який обчислюється за формулою:

Коеф. морального зносу першого роду розраховується за такою формулою:

$$K_{\text{м.зн.1}} = 1 - \frac{C_{\text{в}}}{C_{\text{п}}}, \quad (1.3)$$

де $C_{\text{в}}$, $C_{\text{п}}$ – відповідно відновлена і первісна вартість основних фондів.

Коеф. морального зносу другого роду розраховується за такою формулою:

$$K_{\text{м.зн.2}} = 1 - \frac{OF_{\text{н}} * \frac{P_{\text{з}}}{P_{\text{н}}}}{OF_{\text{з}}}, \quad (1.4)$$

де $OF_{\text{з}}$, $OF_{\text{н}}$ – повна вартість (ціна) відповідно застосовуваного і нового засобу праці;

$P_{\text{з}}$, $P_{\text{н}}$ – продуктивність або інший пріоритетний техніко-експлуатаційний показник тих самих засобів праці. [10,с.273]

Фізичний знос, а також техніко-економічне старіння існуючого робочого обладнання, можуть бути частково або повністю усунені за допомогою різних видів відтворення. Існує зв'язок між різними елементами та методами їх компенсації (рис. 1.3).

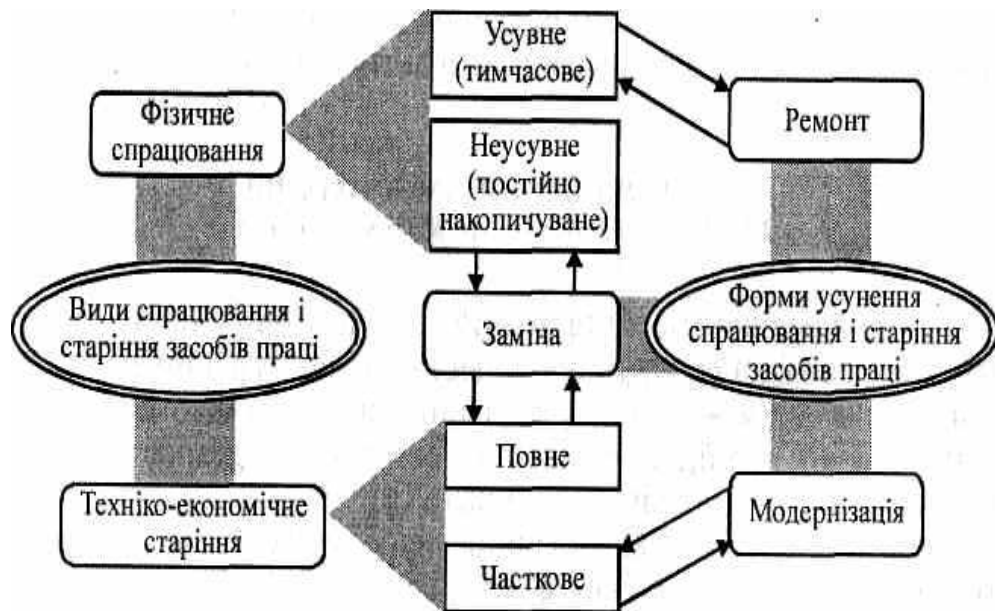

Рисунок 1.3 – Види фізичного спрацювання і техніко-економічного старіння засобів праці та форми їхнього усунення.

Типовою характеристикою основних засобів, що використовуються у виробничому процесі, є їх оновлення. Для поповнення засобів виробництва необхідна їх компенсація у формі вартості; ця компенсація досягається за допомогою амортизації. Об'єктом амортизації є всі основні засоби (за винятком землі). Амортизація – це процес перенесення вартості основних засобів на вартість новоствореної продукції з метою її повного поповнення.

Для компенсації вартості амортизованої частини основних засобів підприємства відраховують певні суми на основі їх зносу (як фізичного, так і морального), які потім включаються до вартості новоствореної продукції. Ці відрахування складають амортизацію. Після продажу виготовленої продукції частина суми, що відповідає перенесеній вартості основних засобів, відкладається та додається до загальної суми, яка приблизно дорівнює початковій вартості основних засобів. Накопичена амортизація є відправною точкою для оновлення основних засобів. [42, с. 45].

Концептуальні підходи до розробки загальної методики обліку амортизації ОЗ:

1. Оцінка амортизації основних засобів здійснюється з використанням методологічних підходів, методів амортизації, що є складовими цих методів або є результатом поєднання кількох підходів, та процедур оцінки.

2. Оцінювач амортизації, як правило, застосовує кілька методологічних підходів до різних груп основних засобів, залежно від конкретної мети оцінки та виду вартості, за наявності надійних джерел інформації.

3. Для обґрунтування остаточного висновку щодо амортизації активу порівнюються результати оцінки, отримані з використанням різних методологічних підходів. Це порівняння здійснюється шляхом аналізу впливу принципів оцінки, що визначають мету оцінки, а також достовірності джерел інформації на результати оцінки.

4. Основні методологічні підходи, що використовуються для вимірювання амортизації основних засобів, такі:

- витратний м;
- прибутковий підхід;
- порівняльний підхід.

5. Витратний підхід базується на принципі пропорційності. Він полягає у визначенні вищого прибутку до оподаткування, ніж той, що отриманий за допомогою дохідного підходу протягом першої половини терміну корисного використання активу, а потім відповідному коригуванню норми амортизації. Основними методами амортизації, що використовуються в цьому підході, є пропорційні методи амортизації.

Метод пропорційних амортизаційних нарахування базуються на врахуванні принципів пропорційності, тобто сума нарахованої амортизації (зносу) та залишкова вартість основного засобу змінюються пропорційно часу використання цього засобу або обсягу виконаних з його допомогою робіт порівняно з минулим періодом. Основними методами пропорційної амортизації

є прямолінійна амортизація та накопичена амортизація. Вибір методу амортизації залежить від наявності інформації про очікуваний (прогнозний) прибуток від використання активу, стабільності активу, мети оцінки та типу вартості, що розраховується.

6. Дохідний підхід спирається на застосування прискорених методів амортизації, що забезпечує оптимальне використання активу з початку терміну його корисного використання.

Дохідний підхід спирається на використання кількох методів прискореної амортизації основних засобів: зменшення залишкової вартості, прискорена амортизація залишкової вартості та накопичена амортизація. Цей підхід забезпечує єдиний метод розрахунку амортизації, яка відображається як витрати в поточному періоді. Дохідний підхід дозволяє компанії швидко замінювати свої основні засоби та виробляти товари з високим попитом.

7. Протягом першої половини терміну корисного використання активу порівняльний підхід спирається на використання ступінчастого методу амортизації, а протягом другої половини – на використання пропорційного методу амортизації, або навпаки.

Порівняльний підхід передбачає ігнорування принципів прогресивної амортизації та заміну їх принципами пропорційної амортизації. Протягом першої половини терміну корисного використання активу порівняльний підхід спирається на використання ступінчастого методу амортизації, а протягом другої половини – на використання пропорційного методу амортизації.

Амортизаційні відрахування розраховуються відповідно до певних стандартів на основі балансової вартості основного засобу. Норма амортизації – це річний відсоток амортизації амортизованої частини основного засобу. Норма амортизації розраховується за такою формулою:

$$H_a = \frac{OF_n - Л}{T_n * OF} * 100\% , \quad (1.5)$$

де OF_n – балансова (первісна) вартість об'єкта основних фондів, грн.;

$Л$ – ліквідаційна вартість об'єкта основних фондів, грн.;

T_n – амортизаційний період (нормативний термін, або термін корисної експлуатації основних фондів). [51, с.155]

Точне нарахування амортизації відповідно до чинних стандартів є важливим для забезпечення нормальної переоцінки основних засобів. Розмір річного амортизаційного відрахування для основних засобів розраховується шляхом множення їх середньорічної вартості на відповідні норми амортизації та коригувальні коефіцієнти з урахуванням конкретних умов експлуатації кожного типу обладнання.

Застосовані до компанії норми амортизації є економічно доцільними та спрямовані на гарантування швидкого погашення основних засобів. Під час їх розрахунку важливо правильно визначити термін корисного використання (або експлуатаційний термін) основних засобів, встановлений компанією під час їх обліку в балансі. При визначенні цього терміну корисного використання необхідно враховувати такі фактори:

- цільове використання активу підприємством, незалежно від його потужності чи продуктивності;
- очікуваний моральний та фізичний знос;
- правові або інші обмеження на використання продукту та інші фактори.

З розвитком та вдосконаленням технологій, а також змінами в організації виробництва, змінюються терміни та методи використання певних видів основних засобів, звідси виникає об'єктивна необхідність скорочення їх нормативного терміну корисного використання. У зв'язку з цим норми амортизації необхідно періодично контролювати та коригувати.

Термін корисного використання основного засобу переглядається щоразу, коли змінюються економічні вигоди, яких очікує підприємство від його

використання. У цьому випадку норми амортизації для основного засобу розраховуються на основі цього нового терміну корисного використання [42, с. 48].

Методи розрахунку є важливими для системи амортизації. Вони дозволяють активно впливати на розмір амортизаційного резерву та на ступінь концентрації ресурсів у різних операційних періодах, що дозволяє динамічно підходити до розподілу основних засобів. 1 липня 2000 року, з набранням чинності Р(С)В07 "Основні засоби", підприємствам було дозволено використовувати різні методи визначення економічної амортизації основних засобів. На практиці можуть використовуватися прямолінійний, подвійний залишковий та прискорений методи амортизації.[37].

Лінійний метод полягає у розподілі рівної частки вартості основних засобів на собівартість виробленої продукції щороку. Згідно з цим методом, щорічні амортизаційні відрахування розраховуються за такою формулою:

$$A_p = \frac{OF_n * H_a}{100\%}, \quad (1.6)$$

де A_p – річні амортизаційні відрахування, грн.;

OF_n – балансова (первісна) вартість об'єкта основних фондів, грн.;

H_a – норма амортизації, % [16, с.115]

Лінійний метод амортизації є простим, прозорим та забезпечує рівномірне та стабільне накопичення амортизації протягом усього терміну корисного використання обладнання. Однак він має недоліки.

По-перше, цей метод передбачає рівномірну амортизацію основних засобів протягом усього терміну їх корисного використання. Однак у виробництві використання обладнання не є рівномірним (простої, поломки, робота на повну потужність за зміну), і вартість основних засобів рівномірно розподіляється на собівартість виробленої продукції.

По-друге, лінійний метод амортизації не враховує планове старіння основних засобів, що знижує вартість машин та обладнання або їх потенційну вартість за

рахунок впровадження більш ефективних та результативних машин та обладнання. Це призводить до дострокового виведення з експлуатації застарілого обладнання та, як наслідок, зниження його вартості. Збитки від недонарахування амортизації впливають на операційні результати підприємства.

Методи прискореної амортизації. Ці методи дозволяють відраховувати до 60% - 70% вартості основних засобів протягом першої половини терміну їх корисного використання, застосовуючи прогресивні норми амортизації протягом цього періоду.

Прискорена амортизація означає зменшення суми річної амортизаційної норми; отже, методи прискореної амортизації зменшують залишкову амортизацію.

Актуальність методів прискореної амортизації ілюструється такими ситуаціями:

- основні засоби використовуються найбільш інтенсивно протягом перших років їх експлуатації, коли вони ще нові;
- кошти швидко залучаються для заміни активів, які застаріли та знецінилися через інфляцію.[41, с. 44] Найпоширенішими методами прискореної амортизації є метод зменшення залишкової вартості та метод кумулятивного підсумку.

Метод зменшеного залишку ґрунтується на множенні незамортизованої вартості активу на початок року (або його початкової вартості при першому нарахуванні) на встановлену річну норму амортизації у відсотковому вираженні для визначення амортизаційних відрахувань за формулою:

$$H_a = 1 - n \sqrt[n]{\frac{Л}{ОФ_n}}, \quad (1.7)$$

де n – тривалість корисного використання об'єкта основних фондів, років.

Варіацією представленого методу є метод прискореного зниження залишкової вартості (метод подвійної амортизації), за якого сума амортизації

розраховується шляхом множення залишкової вартості активу на початок облікового періоду або його первісної вартості на початку амортизації на річну норму амортизації.

$$A_p = \frac{(OF_n - A)H_a * 2}{100\%}, \quad (1.8)$$

де A – знос (накопичена амортизація).[15, с.256]Кумулятивний метод (метод суми значень) також характеризується вищими нормами амортизації протягом першої половини терміну корисного використання та їх поступовим зниженням протягом другої половини. У цьому випадку норма амортизації є змінною величиною і визначається діленням кількості років, що залишилися до завершення терміну корисної експлуатації, на кумулятивну суму, яка дорівнює сумі порядкових номерів усіх років використання обладнання. За цим методом понад 64% вартості основних засобів амортизується протягом перших трьох років, а приблизно 90% - після п'яти років. Досвід показує, що використання методів прискореної амортизації основних засобів виправдане їх придатністю до конкретних механізмів ринкових відносин. Ці методи забезпечують підприємства гарантією від збитків через амортизацію основних засобів та підсилюють роль амортизації як джерела нагромадження капіталу.

Виробничий метод амортизації ґрунтується на тому, що функціональна цінність основних засобів визначається не тривалістю експлуатації, а інтенсивністю їх використання. При цьому термін корисного використання встановлюється виходячи з обсягу продукції чи послуг, які підприємство планує виробити або надати за допомогою наявних активів. За даним методом річна сума амортизації обчислюється множенням фактичного обсягу випуску (робіт, послуг) на норму виробничої амортизації:

$$A = Q_p * A_c, \quad (1.9)$$

Зниження виробничих витрат розраховується за формулою:

$$A_c = \frac{OF_n - Л}{Q_{пл}}, \quad (1.10)$$

де $Q_{пл}$ – загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство планує виробити (виконати) з допомогою цих засобів.

Метод виробничої амортизації використовується на промислових підприємствах, темпи виробництва яких змінюються з часом. [54, с. 159] Українські підприємства можуть використовувати стандарти та методи розрахунку амортизації основних засобів, визначені податковими нормами. Згідно з цими стандартами, амортизаційні відрахування розраховуються окремо для кожної з трьох груп основних засобів, виходячи з їхнього призначення. Суми амортизаційних відрахувань за звітний період розраховуються шляхом множення норми амортизації на балансову вартість групи основних засобів на початок звітного періоду:

$$A = \frac{B_e * H}{100\%} a, \quad (1.11)$$

де A – амортизаційн і відрахування за звітний період, грн.;

B_e – балансова вартість групи основних фондів на початок звітного періоду, грн.

Відповідно до податкового законодавства, річні норми амортизації для кожної групи основних засобів такі:

група 1 – 5% (1,25% за квартал);

група 2 – 25% (6,25% за квартал);

група 3 – 15% (за квартал).

Рішення про застосування прискореної амортизації основних засобів приймається підприємством самостійно [42, с. 50].

Розглянемо вплив економічної рецесії на основні фінансово-економічні показники підприємства: прибуток до оподаткування та грошовий потік.

З аналізу показує, що сума амортизації і, відповідно, прибуток до оподаткування та грошові потоки після оподаткування залежать як від років експлуатації об'єкта, так і від обраного методу амортизації. Крім того, бажані значення цих показників протягом першої половини експлуатації установки забезпечуються методом кумулятивної амортизації, а протягом другої половини

- лінійним методом.

Це дозволяє зробити такі висновки:

1. Метод накопиченої амортизації, що є представником методів прискореної амортизації, дозволяє компанії збільшити свій грошовий потік та зменшити прибуток до оподаткування на початку терміну служби активу порівняно з методом прямолінійної амортизації. Тому використання методів прискореної амортизації на початку терміну служби активу вважається підходом до амортизації, орієнтованим на прибуток.

2. Застосування методу прямолінійної амортизації на початку терміну служби активу, що є представником методів пропорційної амортизації, вважається підходом до амортизації, що базується на витратах.

3. Якщо один із методів прискореної амортизації використовується протягом першої фази терміну служби активу, а один із методів пропорційної амортизації – протягом другої, або навпаки, цей підхід порівнюється.

Як зазначалося, п.28 П(С)БО7 не забороняє перехід від одного методу амортизації до іншого, тобто модифікацію методу амортизації основного засобу на основі зміни передбачуваного методу реалізації економічної вигоди, отриманої від використання цього активу.

Наведені вище узагальнення щодо вибору методів амортизації та підходів до визначення амортизації в компаніях обґрунтовують розробку концептуальних підходів для створення загальної методології обліку амортизації.

У таблиці 1.3 представлені методи амортизації, що застосовуються в різних країнах. У польському бухгалтерському обліку, як і в попередній українській системі обліку, амортизація розраховується з використанням термінів та коефіцієнтів, характерних для певних груп основних засобів, згідно з точним графіком. Сума накопиченої амортизації може змінюватися залежно від кількості років експлуатації, рівня технологічного та економічного прогресу, виробничої потужності, терміну корисного використання, заздалегідь визначеної ліквідаційної вартості та норм амортизації, передбачених податковим законодавством.

Таблиця 1.3 – Методи нарахування амортизації основних засобів, що переважають у різних країнах

Країна	Метод
Бельгія	Прямолінійний або принцип зниження відрахувань
Великобританія, Ірландія	Норма податкового законодавства
Греція	Норма податкового законодавства
Данія	Прямолінійний
Італія	Норма податкового законодавства (прискорений метод)
Люксембург	Прямолінійний
Німеччина	Прямолінійний
Португалія	Лише прямолінійний
Франція	Прямолінійний
Швеція	Прямолінійний

У Португалії взагалі дозволяється використовувати лише лінійний метод нарахування. В Люксембурзі амортизаційні відрахування не нараховуються за активами, що мають невизначений термін експлуатації.

У законодавстві Німеччини не передбачено жодних конкретних методів нарахування амортизації. На практиці найчастіше застосовуються прямолінійний метод та метод зменшення залишку. Строки служби активів, як правило, встановлюються за спеціальними галузевими податковими таблицями. У Франції використовується переважно прямолінійний метод, але ліквідаційна вартість при цьому не зазначається. Комерційна амортизація за індивідуальними рахунками у Франції включається до результатів звичайних операцій, тоді як додаткові суми амортизації з метою оподаткування включаються до складу екстраординарних операцій. За консолідації, як правило, відображається тільки комерційна амортизація. Найбільш розповсюджений строк знецінення складає 20–30 років для будівель та споруд, 10 років – для основних виробничих засобів та для обладнання і 5 років – для транспортних засобів. З 1960 р. у Франції дозволяється використання методу прискореного списання вартості.

У Нідерландах та Іспанії норми амортизації не співпадають із нормами, передбаченими податковим законодавством. У Данії амортизаційні ставки існують окремо для фінансового та податкового обліку. Зазвичай тут використовують прямолінійний метод (будівлі та споруди – 50–100 років; основні виробничі засоби – починаючи з 3 років). Практика капіталізації фінансових витрат на створення власних активів протягом періоду, коли вони стають придатними до використання, у Данії законом дозволяється, однак широкого визнання не набула.

У той же час в американській обліковій практиці застосовується багатоваріантність вибору методу визначення величини зносу, причому вибір такого методу та строк корисного функціонування активу, що амортизується, здійснює саме керівництво підприємства, тобто рішення приймається на підставі професійного судження бухгалтера з даного питання. У США використовується метод зменшеного залишку (MACRS). Всі основні засоби поділено на вісім класів, що розрізняються тривалістю терміну списання та нормами амортизаційних відрахувань. Виділено наступні класи за терміном списання: 3 роки, 5 років, 7 років, 10 років, 15 років, 20 років, 27,5 років, 31,5 рік. До перших класів зараховують різні типи машин та устаткування, до останніх – ліфти, ескалатори, будинки, споруди. Для перших чотирьох класів застосовується метод подвоєного зниження залишкової вартості ($k = 2$); для наступних двох – метод полуторного зниження ($k = 1,5$); для двох останніх класів – прямолінійний метод. Ліквідаційна вартість активу не заперечується, але приймається як така, що дорівнює нулю. Діє умовне правило: «актив здобувається точно в середині року». Норми амортизації табульовані у відсотках до первісної вартості об'єкта. При розрахунку норм, починаючи з певного моменту, переходять на рівномірну амортизацію, щоб уникнути появи несписаного залишку (аналог ліквідаційної вартості); перехід здійснюється тоді, коли норма рівномірна.

1.3. Показники ефективності амортизаційної політики

Наразі система обліку амортизації не передбачає створення амортизаційного фонду. Отже, для компаній, які не мають амортизаційного фонду, амортизація включається до грошового потоку та використовується для вирішення різних економічних питань, іноді не пов'язаних з його початковим призначенням. Для обґрунтування економічного обґрунтування створення амортизаційного фонду в компаніях було розглянуто два варіанти використання амортизації. Перший варіант (а) полягає у формуванні резервів в амортизаційному фонді та їх внесенні на банківські рахунки з фіксованою процентною ставкою. У цьому випадку накопичена амортизація в амортизаційному фонді (АФ) наприкінці терміну корисного використання активу розраховується за такою формулою:

$$A\Phi = \sum_{i=1}^T A_i (1 + E_n)^{(T-i)}, \quad (1.12)$$

де D - сума амортизаційних відрахувань в i -му періоді;

E_n - коефіцієнт приведення, прийнятий з розрахунку річної ставки депозиту.

Наприкінці терміну корисного використання активу амортизаційний фонд, залежно від його призначення, використовується для заміни основних засобів. Витрати на ремонт, модернізацію та інші поліпшення основних засобів, здійснені протягом періоду їх експлуатації, розглядаються як такі, що базуються на виробничих витратах, у межах, встановлених чинним законодавством, або покриваються прибутком, резервними фондами та фондами, призначеними для конкретної мети.

У другому варіанті (б) амортизація визнається як дохід для збільшення оборотного капіталу компанії. Визнання амортизації у виручці дозволяє компанії збільшити свій прибуток, який розраховується шляхом множення норми амортизації на норму рентабельності оборотного капіталу за період. Чиста приведена вартість (ЧП) протягом терміну служби активу (T) розраховується шляхом дисконтування чистого реалізованого прибутку з урахуванням зростання прибутку ($ЧП_i$) для кожного періоду за такою формулою:

$$ЧП = \sum_{i=1}^T \frac{ЧП_i}{(1 + E_{нн})^{(T-i)}} \quad (1.13)$$

Сума приведеної вартості накопиченої амортизації або чиста приведена вартість протягом терміну служби активу вважалася показником економічної вигоди від варіанту амортизації.

Економічної точки зору вигіднішим слід вважати варіант, який забезпечує найбільшу поточну вартість грошових потоків.

Прискорена амортизація є ефективною лише для прибуткових компаній. Воно дозволяє їм скористатися податковими пільгами на прибуток протягом перших кількох років після впровадження нових методів роботи, тим самим стимулюючи інвестиції в їх оновлення та розвиток виробництва. Керівники компаній, прагнучи мінімізувати виробничі витрати та максимізувати прибутки, досліджують економічно раціональний термін корисного використання засобів виробництва. Економічний ефект від уповільнення перетворюється на надлишок грошових коштів, доступний компанії. Величина цього ефекту E_T може бути визначена за такою формулою:

$$E_T = \sum_{t=1}^T \frac{H_t \cdot (A_{ty} - A_t)}{100} \cdot (1 + E_{нн})^{tp-t}, \quad (1.14)$$

де H_t – діюча у році t ставка податку на прибуток (доход) (%);

A_{ty}, A_t – сума нарахованої на одиницю устаткування амортизації у році t при використанні відповідно прискореного і звичайного рівномірного методу (грн.);

$E_{нн}$ – річна норма дисконтування;

T – максимальна тривалість амортизаційного періоду за порівнюваними методами (років);

t_p – рік, до якого приводиться ефект;

t – рік для якого розраховується ефект.

Коли для розрахунку загального ефекту використовуються суми амортизації за порівнянними цінами на дату (t_p), що створює розрахований ефект, як дисконтна ставка ($E_{нн}$) слід використовувати коефіцієнт, що дорівнює середньому значенню реальної річної банківської процентної ставки (тобто, ігноруючи інфляційну

складову). Цей підхід слід використовувати для розрахунку загального економічного ефекту від застосування прискореної амортизації до нещодавно придбаного обладнання. У цьому випадку ефект краще розмістити на початку періоду рецесії, оскільки немає потреби прогнозувати темпи інфляції. Розрахункова формула в цьому випадку набуває вигляду:

$$E_T = \sum_{t=1}^T \frac{H_t \cdot (A_{ty} - A_t)}{100} \cdot (1 + E_{ин})^{1-t}, \quad (1.15)$$

де A_{ty} , A_t – сума нарахованої на одиницю устаткування амортизації в році t при використанні відповідно прискореного і звичайного рівномірного методу у порівнянних цінах на початок розрахункового періоду (грн.);

$E_{ин}$ – річна норма дисконтування, що відповідає середній величині реального річного банківського процента по вкладах.

Зв'язок між номінальною та реальною банківськими процентними ставками описується формулою Фішера. При річних темпах інфляції до 10% реальну банківську процентну ставку можна розрахувати з достатньою точністю як різницю між номінальною банківською процентною ставкою та рівнем інфляції за відповідний період. Формула 2 дозволяє виміряти ефект у грошових одиницях першого року та забезпечує негайний доступ до всіх відповідних сум.

Для розрахунку реальної вартості загального ефекту від застосування прискореної амортизації слід використовувати фактичні суми амортизації, зафіксовані в поточних грошових одиницях (витратах). Дисконтна ставка повинна відповідати середньому значенню номінальної річної банківської процентної ставки за кожен рік розрахункового періоду. У цьому випадку доцільніше враховувати фактичний ефект наприкінці періоду рецесії. Це дозволяє отримати значення ефекту в поточних цінах (грошових одиницях) на момент розрахунку. У цьому випадку формула для ефекту набуде вигляду:

$$E_T = \sum_{t=1}^T \frac{H_t \cdot (A_{ty} - A_t)}{100} \cdot (1 + E_{ин,t})^{T-t}, \quad (1.16)$$

де A_{ty} , A_t – сума фактично нарахованої на одиницю устаткування амортизації в році t при використанні відповідно прискореного і звичайного рівномірного методу в поточних грошових одиницях (цінах) (грн);

$E_{нт}$ – норма дисконтування для року t , що відповідає середній величині номінального річного банківського процента по вкладах.

Загальний економічний ефект для компанії, яка отримує вигоду від уповільнення всього свого парку машин, дорівнює сумі річних ефектів уповільнення на її різні підрозділи, які впроваджують або планують впровадити це уповільнення. Формула для розрахунку загального впливу на парк обладнання виглядає наступним чином:

$$E_{T\Sigma} = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^n \frac{H_t \cdot (A_{tyt} - A_{ti})}{100} \cdot (1 + E_{нн})^{tp-t}, \quad (1.17)$$

де E – величина інтегрального економічного ефекту для парку устаткування (грн.); H_t – діюча в році t ставка податку на прибуток (доход) (%);

A_{tyt} , A_{ti} – сума нарахованої амортизації в році t по i -й одиниці устаткування відповідно при використанні прискореного і звичайного рівномірного методу амортизації (грн.);

$E_{нн}$ – річна норма дисконтування;

n – кількість одиниць устаткування, для яких застосовується прискорена амортизація (шт.);

T – тривалість періоду, за який розраховується ефект (років);

t_p – рік, до якого приводиться ефект;

t – рік, для якого розраховується ефект.

Розрахунковий період впливу на парк обладнання не обмежується терміном амортизації конкретного основного засобу та теоретично може бути будь-яким періодом, залежно від мети розрахунку. Таким чином, для аргументації застосування прискореної амортизації слід використовувати максимальний нормативний період експлуатації основних засобів, на які передбачається прискорена амортизація, як базу для розрахунків.. Для

розрахунку фактичного ефекту розрахунковим періодом слід вважати час, що минув з початку прискореної амортизації.

Використовуючи наведені вище формули, вплив або збитки для компанії в результаті будь-якого перегляду норм та правил амортизації можна розрахувати для кожної одиниці, групи або набору основних засобів.

2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ «ПОЛІМЕД-СЕРВІС»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Полімед-Сервіс» засновано 14 червня 1999 року. Наша діяльність регулюється Законом України «Про господарські товариства», а також іншими законами та нормативними актами. Підприємство – це самостійне комерційне утворення з правами та обов'язками юридичної особи. Воно має право здійснювати фінансову діяльність, укласти договори та виконувати свої зобов'язання відповідно до своїх цілей та завдань. Підприємство працює за принципами суворого бухгалтерського обліку, самофінансування та самооплати, забезпечуючи соціальний розвиток та підтримуючи своїх працівників за рахунок накопичених коштів, результатів своєї господарської діяльності та виконання своїх зобов'язань не лише перед постачальниками та клієнтами, але й перед бюджетом та банком. Відповідно до законодавства, представники працівників також несуть повну відповідальність.

Підприємство отримує прибуток від економічної діяльності, спрямованої на поповнення ринку товарами та послугами для повного задоволення потреб суспільства та реалізації соціально-економічних вигод для членів колективу та засновників на основі прибутку Вони створюються з метою отримання прибутку.

Підприємство створено та діє як товариство з обмеженою відповідальністю, засновником якого є В.Л. Хлопенко та Є.Є. Ласкін, генеральний директор компанії.

Активами підприємства є основні засоби, оборотні кошти та інших цінності, відображені у балансі підприємства. Активи компанії, включаючи внески засновника, продану продукцію та отримані доходи, є виключною власністю засновника, і засновник має право самостійно розпоряджатися ними та продавати або передавати їх третім особам.

Джерела формування корпоративного капіталу такі:

- фінансові та майнові внески засновників;
- дохід від господарської діяльності, продаж продукції та послуг;
- позики банків та інших кредитних установ;
- інші не заборонені чинним законодавством джерела,

Підприємство веде облік усіх видів діяльності, контролює хід виробництва продукції та надання послуг, веде операційну бухгалтерію та статистичну звітність у порядку, встановленому законодавством.

Організаційна структура ТОВ «Полімед-Сервіс» виглядає наступним чином:

- управління;
- бухгалтерський облік.
- відділ продажів;
- відділ абонементів;
- композиція.

На підприємстві працює 8 працівників (5 з них високоосвічені спеціалісти), 7 штатних та 1 сумісник.

Функцію маркетингу буде передано керівництву. Розробити стратегії для досягнення глобальних цілей кожного відділу. Проте всі підрозділи підприємства працюють над удосконаленням поставлених завдань. Кожен підрозділ бере участь у створенні споживчої цінності, від маркетингу до доставки продукції до післяпродажного обслуговування. Всі розуміють, що успіх залежить не стільки від зусиль кожного відділу, скільки від послідовності їх зусиль.

Стратегія ТОВ «Полімед-Сервіс» передбачає підприємницьку модель:

- стратегія визначається інтуїтивно відповідно до ідеї підприємця;
- суб'єктивний характер приймається на основі вивчення механіки, тенденцій і логіки;
- для успішної реалізації стратегії підприємець завжди звертає увагу на фактори, які вимагають коригування стратегії.

Стратегії глобального ТОВ «Полімед-Сервіс» можна віднести до функціональних стратегій. Це стратегія для управління відповідними відділами

або функціональними функціями в бізнес-сфері. ТОВ «Полімед-Сервіс» має два напрямки діяльності:

1. періодичні підписки (по суті, це продукти та послуги).
2. оптова та роздрібна торгівля товарами (друкована продукція).

ТОВ «Полімед-Сервіс» використовує систему стратегічного управління пріоритезацією завдань. Вони використовуються, як правило, для виконання завдань, які швидко змінюються у зв'язку зі змінами в поведінці конкурентів, технологічним прогресом тощо, і включає наступні дії:

1. Встановити систему постійного моніторингу всіх тенденцій у зовнішньому середовищі, включаючи ринки, технології, економіку, суспільство та політику.

2. Надайте керівництву аналіз результуючих тенденцій, а також оцінку їх важливості для компанії та швидкість реагування, якщо необхідно.

3. Керівництво класифікує всі завдання, викликані виявленими тенденціями, на чотири категорії.

- Найбільш термінове і важливе. Щось, що потребує термінового розгляду.

- Помірно термінові завдання, які можуть бути виконані в наступному циклі планування.

- Важливі, але нетермінові завдання, що потребують постійного моніторингу.

- Завдання, що не потребують поглибленого перегляду.

4. Регулярні перегляди та оновлення шляхом управління проблемами та їх пріоритетами.

Стратегічне планування є основою стратегічного управління. Стратегічне планування – це процес визначення місії та цілей організації, а також вибору конкретних стратегій для виявлення, отримання та розподілу необхідних ресурсів для забезпечення майбутнього успіху компанії. Стратегічний план:

- Процес моделювання майбутнього. Необхідно визначити цілі та розробити довгострокові концепції розвитку;

- Процес управління, який створює та підтримує стратегічну відповідність між цілями компанії, потенційними можливостями та майбутніми можливостями;

- Адаптаційні процеси. Отже, рішення, прийняті у формі планів, регулярно коригуються, а виконання цих планів контролюється на основі постійного управління та оцінки.

ТОВ «Полімед-Лаянан» здійснювало підприємницьку діяльність без стратегічного плану. Менеджери зазвичай мають стільки обов'язків, що не мають часу на планування. Вони схильні думати, що формальне планування потрібне лише великим компаніям. Але навіть у солідних компаніях менеджери іноді думають, що непостійність — це не погано. Менеджери зазвичай скаржаться на необхідність складати письмові плани, оскільки у них немає часу. Крім того, вони використовують інший аргумент, що планування марне, оскільки ринок змінюється надто швидко.

Тим не менш, формальне планування пропонує багато переваг для всіх підприємств, великих і малих. Цей план спонукає менеджерів завжди думати про майбутнє. Цей план допоможе чітко визначити цілі та політику компанії, покращить злагодженість роботи всіх відділів, дозволить об'єктивно оцінити ефективність компанії.

Як правило, компанії складають річні плани, довгострокові плани та стратегічні плани. Річний і перспективний плани характеризують поточний стан і перспективи розвитку. Стратегічні плани створюються, щоб допомогти підприємствам скористатися можливостями в умовах, що постійно змінюються. Стратегічне планування – це процес встановлення та підтримки стратегічної відповідальності за досягнення глобальних цілей і потенціалу компанії трансформувати ринкові можливості.

Розглянемо стратегічні цілі ТОВ «Полімед-Сервіс» за такими показниками:

- корпоративна місія;
- глобальні цілі та завдання компанії.

Кожна компанія створюється для певної діяльності. Багато з них мають офіційні представницькі організації, де можна знайти офіційні відповіді на всі запитання. Визначення місії передбачає формулювання мети компанії, тобто того, чого вона прагне досягти у своїй сфері діяльності. Чітка місія спрямовує дії співробітників.

Відповідно до статуту ТОВ «Полімед-Сервіс» метою діяльності є: Залучення матеріальних, фінансових та інших ресурсів засновника для реалізації економічної та технологічної політики у розвитку матеріально-технічної бази нац. економіки України, займатися виробничою, комерційною, науково-дослідною та іншою господарською діяльністю і на основі отриманого прибутку обслуговувати продукцією та послугами ТОВ потреби підприємств усіх форм власності та населення. Інтереси засновника, соціальні потреби колективу працівників ТОВ «Полімед-Сервіс».

З точки зору продукту, напрямки ТОВ «Полімед-Сервіс», сформульовані конкретно і приблизно мають такий вигляд: «У нас ви можете передплатити будь-який журнал» та «У нас ви можете купити будь-який журнал: Бухгалтерський, Художній, Освіта, Юридична література, канцтовари». «Будь-який» означає товар, зазначений у каталозі чи прайс-листі.

Традиційно компанії визначають свій бізнес через продукцію, яку вони продають, але формування місії компанії має бути ринковим. Продукти змінюються, але потреби ринку залишаються незмінними. Формування ринкової місії визначає діяльність компанії щодо задоволення потреб споживачів.

Ваша місія має бути надихаючою. Не включайте в місію такі цілі, як збільшення продажів або прибутку. Прибуток - це просто винагорода за виконання корисної діяльності. Співробітники компанії повинні відчувати, що їх робота важлива і корисна для споживачів.

Основні види діяльності ТОВ «Полімед-Сервіс»:

- збільшення частки ринку вже проданої компанією продукції;
- розширення ринку шляхом запуску нових продуктів;
- збільшення оборотних коштів;

- підвищення якості обслуговування клієнтів;
- подумайте про покращення фінансового стану працівників.

Кожен рівень управління повинен перетворити місію компанії в конкретні допоміжні завдання. Кожен керівник отримує конкретне завдання і повинен відповідати за його виконання. У ТОВ «Полімед-Сервіс» керівники мають такі обов'язки:

- По-перше, зробити все, щоб клієнти довіряли послугам ТОВ «Полімед-Сервіс» (наприклад, у всіх керівників була така думка: «Щоб придбати клієнта, потрібні роки, а щоб втратити — роки»). (Ви повинні пам'ятати приказку «Щоб щось зробити, потрібно 60 секунд.»)

- По-друге, (що неможливо, якщо не виконується перша умова) - це збільшення прибутку компанії, а це, власне, і є основною метою будь-якої компанії.

Розглянемо стратегію управління ТОВ «Полімед-Сервіс» за весь час існування.

У період з 1999 по 2024 роки компанія прийняла стратегію зростання в усіх сферах своєї діяльності. Використовуючи матрицю продукт/ринкові можливості, компанія використала всі цикли стратегії: проникнення на ринок, розвиток ринку, розвиток продукту та диверсифікація. Рівень успіху для різних стратегій становить приблизно: Продукти, доступні на старих ринках - 50%. Нові продукти на старих ринках – 33%, існуючі продукти на нових ринках – 20%, нові продукти на нових ринках – 5%.

У 2023 році в діяльності ТОВ «Полімед-Сервіс» відбудуться значні зміни. Це стосується як оптової, так і роздрібною торгівлі продуктами. До 2023 року транзакції здійснюватимуться через дистриб'юторів і менеджерів, які розробляють і надають власні канали продажів, а також через роздрібні точки (газетні кіоски), і в цілому результати роботи обох підрозділів є задовільними для цього керівництва. Однак у 2023 році конкуренція на раніше повільно зростаючому (приблизно 10% щорічно) ринку друкованої продукції зростає до критичної точки для компанії. Якщо раніше 65% роздрібною торгівлі періодичними виданнями здійснювалося через газетні кіоски, які належали

редакціям газет «21 канал», «Україна-центр», «Преторгмарці», ТОВ «Полімед-Сервіс», то зараз газетні кіоски, ринок. Частка скорочується майже вдвічі, з появою майже в кожному магазині є багато центрів роздрібної торгівлі журналами. Протягом 2023 року витрати на обслуговування кіосків і виплати заробітної плати працівникам стабільно перевищували дохід від товарів, що продаються в кіосках, у середньому на 5%, і ці відмінності з часом продовжують збільшуватися. Тому керівництво вирішило застосувати стратегію ліквідації неефективних позицій. Але найбільшою помилкою, на мій погляд, було те, що компанія не спробувала захопити частку ринку, звільнену від ліквідації кіосків. Замість необхідної на той час стратегії розвитку нових ринків збуту існуючої продукції, компанія використовувала стратегію розробки нових видів продукції, що було не на часі в обставинах (нестача коштів).

Зараз компанія дотримується стратегії розвитку в цій сфері, але стикається зі значними труднощами в її реалізації.

Ключові економічні показники компанії представлені в табл.2.1, рис. 2.1.

Таблиця 2.1 – Економічні показники роботи ТОВ «Полімед-Сервіс»

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення за період	
			+, -	%
1	2	3	4	5
Обсяг виробленої продукції, тис.грн.	1346,61	1666,88	+320,27	+23,8
Вартість реалізованої продукції (без ПДВ), тис.грн.	1522,90	1912,48	+389,58	+25,6
Витрати на виробництво, тис.грн.	1558,40	1879,52	+321,12	+20,6
Затрати на 1 грн. товарної продукції, коп..	1,16	1,13	-0,03	-2,6
Прибуток, тис.грн.:				
-від операційної діяльності;	-40,56	20,22	+60,78	-
-від звичайної діяльності;	-66,45	-29,59	-36,86	-55,5
-чистий прибуток	-54,04	-39,00	-15,04	-27,8
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	1905,97	2547,51	+641,54	+33,6
Фондовіддача, грн..	0,71	0,65	-0,06	-8,5
Чисельність працюючих, чол..	8	8	-	-
Продуктивність праці, тис.грн./чол..	168,33	208,36	+40,03	+23,8

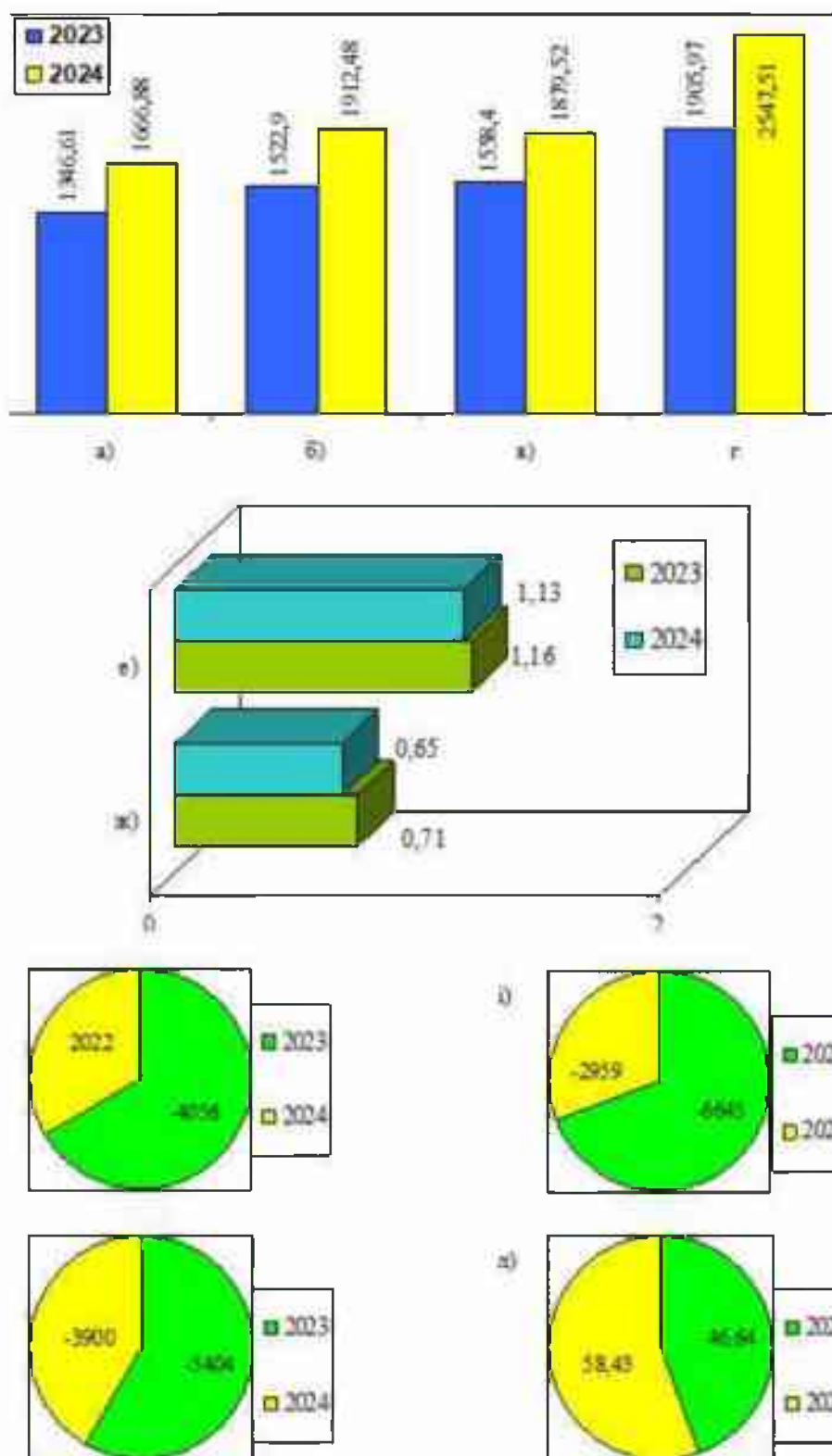

Рисунок 2.1 – Економічні показники роботи ТОВ «Полімед-Сервіс»: а - обсяг виробленої продукції, б - вартість реалізованої продукції (без ПДВ), в - витрати на виробництво, г - середньорічна вартість основних фондів, е - затрати на 1 грн. товарної продукції, ж - фондовіддача, з – прибуток - від операційної діяльності, и – прибуток від звичайної діяльності, к - чистий прибуток, л - продуктивність праці.

За даними звітності підприємства та показниками, що наведені у таблиці 2.1. можна зробити висновок, що обсяги виробництва та реалізації продукції підприємства за період 2023-2024рр. збільшилися відповідно на 320,27 тис.грн. або на 23,8% та на 389,58 тис.грн. або на 25,6%. Темпи зростання ціни реалізованої продукції вважаються позитивними, на відміну від темпів зростання обсягу виробництва та собівартості продукції. За даними фінансових звітів підприємство у 2024 році отримало прибуток операційної (основної діяльності) але значна сума фінансових витрат призвела до отримання збитку. Однак слід вважати позитивним зменшення збитків підприємства на 27,8%. Зменшення фондівіддачі на 8,5% сталося за рахунок здійснення оновлення основних фондів підприємства у 2024 році. Збільшення продуктивності праці на 25,3% також є позитивним знаком. Це демонструє краще використання людських ресурсів компанії.

Отже, можна констатувати незначне поліпшення показників діяльності підприємства.

2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

Процес господарської діяльності передбачає ефективну інтеграцію великої кількості організаційних, людських, матеріальних та фінансових ресурсів.

Величина фінансових результатів безпосередньо відображає всі аспекти діяльності підприємства: його технологічну та виробничу організацію, його внутрішню та зовнішню систему управління, а також характеристики самої діяльності.

Підсумок господарської діяльності виражається в грошовій формі і характеризується двома протилежними станами: прибутком (позитивний результат) або збитком (негативний результат).

Позитивний фінансовий результат – прибуток – це мета, яку переслідує, або принаймні повинна переслідувати, підприємство.

Джерелами інформації для аналізу фінансових результатів є бухгалтерська звітність підприємства (Форма № 1 «Баланс підприємства», Форма № 2 «Звіт про прибутки та збитки», фінансові плани тощо).

Першим кроком в аналізі є вивчення рівня, динаміки та структури фінансових результатів.

На фінансові результати здійснюють вплив наступні фактори:

- обсяг реалізації продукції, робіт та послуг;
- собівартість реалізованої продукції;
- структура робіт, послуг та реалізованої продукції.

Для оцінки впливу зазначених факторів на результати діяльності підприємства потрібно здійснити аналіз динаміки кожного з них, так як підвищення виручки від реалізації може бути викликане підвищенням цін на продукцію, а зниження витрат на виробництво – зменшенням обсягів виробництва продукції.

Аналіз структури і динаміки фінансових результатів, доходів та витрат здійснено за даними, що представлені у таблиці 2.2, рис 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники діяльності ТОВ «ПОЛІМЕД-СЕРВІС»
за період 2023-2024рр., тис.грн.

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			+,-	%
Виручка від реалізації продукції	1597,95	1964,71	+36676	+22,9
ПДВ	66,46	44,11	-22,35	-33,6
Інші вирахування з доходу	8,59	8,12	-0,47	-5,5
Виручка від реалізації продукції без ПДВ	1522,90	1912,48	+389,58	+25,6
Витрати на виробництво реалізованої продукції	1294,23	1649,33	+355,10	+27,4
Інші операційні доходи	408,75	789,71	+380,96	+93,2
Адміністративні витрати	70,60	71,46	+0,86	+1,2
Витрати на збут	157,17	146,38	-10,79	-6,9
Інші операційні витрати	450,21	814,80	+364,59	+80,98
Прибуток від здійснення основної діяльності	-40,56	20,22	+60,78	-

Продовження таблиці 2.2

Інші доходи	29,46	17,24	-12,22	-41,5
Фінансові витрати	32,38	42,54	+10,16	+31,4
Інші витрати	22,97	24,51	+1,54	+6,7
Балансовий прибуток	-66,45	-29,59	-36,86	-55,5
Чистий прибуток	-54,04	-39,00	-15,04	-27,8

Таким чином, діяльність підприємства за період, що аналізується була збитковою. У 2023 році підприємство отримало збиток у розмірі 54,04 тис.грн., у 2024 році – 39,00 тис.грн., у порівнянні з 2023 роком збиток зменшився на 15,04 тис.грн. або на 27,8%.

Позитивний результат відповідає збільшенню доходу без ПДВ у 2024 році на 389580 гривень, або на 25,6%, та збільшенню інших операційних доходів на 93,2%. Негативний результат відповідає збільшенню інших операційних витрат на 364590 гривень, або на 80,98%, та збільшенню фінансових витрат на 31,4%.

Позитивним слід вважати отримання прибутку від основного виду діяльності. Так у 2023 році підприємство мало збитки від основного виду діяльності у сумі 40,56 тис.грн., у 2024 році прибуток склав 20,22 тис.грн.

Кінцеві результати діяльності характеризуються виключно абсолютними показниками прибутку або збитку. Компанії, які надають пріоритет аналізу використаних ресурсів та рентабельності інвестицій, досліджують зв'язок між понесеними витратами (використаними ресурсами) та отриманим результатом. Для цього вони розраховують відносні показники ефективності: рентабельність та термін окупності.

Ці показники ефективності вказують на здатність компанії покривати свої витрати (використані ресурси), які складають основу її майбутньої діяльності.

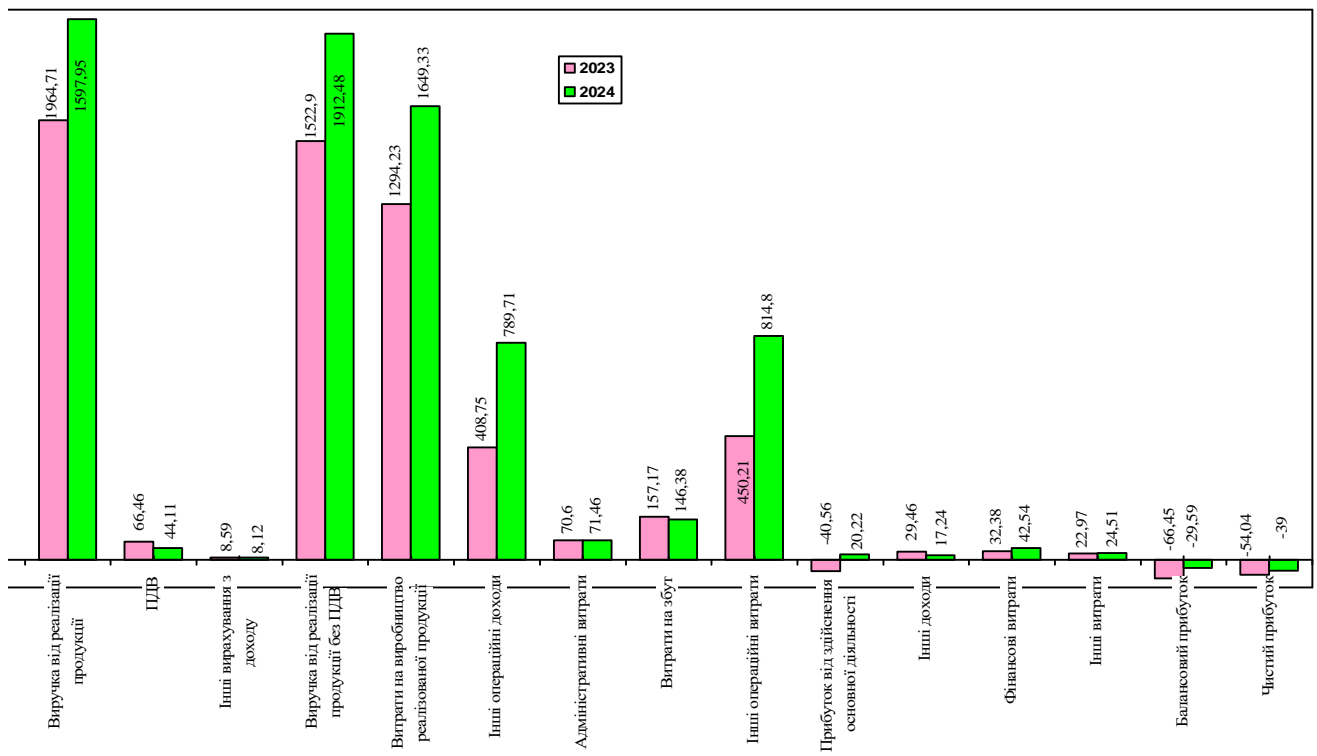

Рисунок 2.2 – Показники діяльності ТОВ «ПОЛІМЕД-СЕРВІС» за період 2023-2024рр., тис.грн.

Показники рентабельності відображають результати діяльності компанії ширше, ніж просто прибуток; вони слугують інструментами для управління виробництвом, інвестиціями, ціновою політикою тощо.

Аналіз ефективності показників діяльності компанії здійснюється за групами пов'язаних показників.

Показники рентабельності витрат характеризують рентабельність витрат, понесених у рамках господарської діяльності (виробництво, маркетинг, інвестиції тощо).

Показники рентабельності ресурсів розраховуються, коли необхідно виміряти рентабельність ресурсів або капіталу компанії.

Показники рентабельності виручки вказують на суму отриманого прибутку та демонструють рентабельність діяльності компанії.

Оскільки підприємство у період 2023-2024рр. мало збитки розрахувати показники рентабельності за логікою не можливо, так як показники рентабельності будуть мати від'ємне значення.

Розглянемо від'ємні значення рентабельності у контексті аналізу зміни збитковості підприємства на основі даних балансу підприємства та “Звіту про фінансові результати” .

Рентабельність продукції:

$$P_{\text{пр}} = \frac{\text{Прибуток від реалізації} \times 100}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}, \quad (2.1)$$

$$2023 \text{ рік: } 228,67 \times 100 / 1294,23 = 17,7\%$$

$$2024 \text{ рік: } 263,15 \times 100 / 1649,33 = 15,9\%$$

Рентабельність від господарської діяльності:

$$P_{\text{д}} = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності} \times 100}{\text{Витрати підприємства}}, \quad (2.2)$$

$$2023 \text{ рік: } (-66,45) \times 100 / 2027,56 = -3,28\%$$

$$2024 \text{ рік: } (-29,59) \times 100 / 2749,02 = -1,08\%$$

Коеф. покриття витрат:

$$K_{\text{ПВ}} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}, \quad (2.3)$$

$$2023 \text{ рік: } 1522,90 / 1294,23 = 1,18$$

$$2024 \text{ рік: } 1912,48 / 1649,33 = 1,16$$

Коеф. окупності витрат:

$$K_{\text{ОКВ}} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}, \quad (2.4)$$

$$2023 \text{ рік: } 1294,23 / 1522,90 = 0,85$$

$$2024 \text{ рік: } 1649,33 / 1912,48 = 0,86$$

Рентабельність підприємства:

$$P_{\text{П}} = \frac{\text{Чистий прибуток } >100}{\text{Середньорічна вартість основних та оборотних фондів}}, \quad (2.5)$$

$$2023 \text{ рік: } (-54,04) \times 100 / (1905,97 + 632,64) = -2,13\%$$

$$2024 \text{ рік: } (-39,00) \times 100 / (2547,51 + 695,01) = -1,2\%$$

Рентабельність продажів:

$$\text{Рентабельність продажу} = \frac{\text{Валових продукт } >100}{\text{Чистий дохід від реалізації}}, \quad (2.6)$$

$$2023 \text{ рік: } 228,67 \times 100 / 1522,90 = 15,0\%$$

$$2024 \text{ рік: } 263,15 \times 100 / 1912,48 = 13,8\%$$

Рентабельність дохідності:

$$P_{\text{Д}} = \frac{\text{Прибуток від операційної діяльності } >100}{\text{Чистий дохід від реалізації}}, \quad (2.7)$$

$$2023 \text{ рік: } (-40,56) \times 100 / 1522,90 = -2,66\%$$

$$2024 \text{ рік: } (-39,00) \times 100 / 1912,48 = -2,04\%$$

Результати підрахунків показують, що ефективність діяльності підприємства погіршилася, оскільки усі показники рентабельності у динаміці зменшилися. Позитивним слід вважати тільки зменшення збитковості діяльності підприємства у 2024 році в порівнянні з 2023 роком.

Проаналізуємо рентабельність виробництва.

Для встановлення впливу різних факторів на рентабельність виробництва проведемо факторний аналіз цього показника (табл. 2.3, рис. 2.3).

Таблиця 2.3 – Факторний аналіз рентабельності виробництва підприємства

Показник	Од. вим.	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				+/-	%
Чистий дохід	тис.грн.	1522,90	1912,48	+389,58	+25,6
Собівартість продукції	тис.грн.	1294,23	1649,33	+355,10	+27,4
Валовий прибуток	тис.грн.	228,67	263,15	+34,48	+15,1
Середньорічні залишки: -оборотних активів;	тис.грн.	632,64	695,01	+62,37	+9,9
-необоротних активів		1256,18	1328,03	+71,85	+5,7
Рентабельність виробництва	%	12,1	13,0	+0,9	+7,4

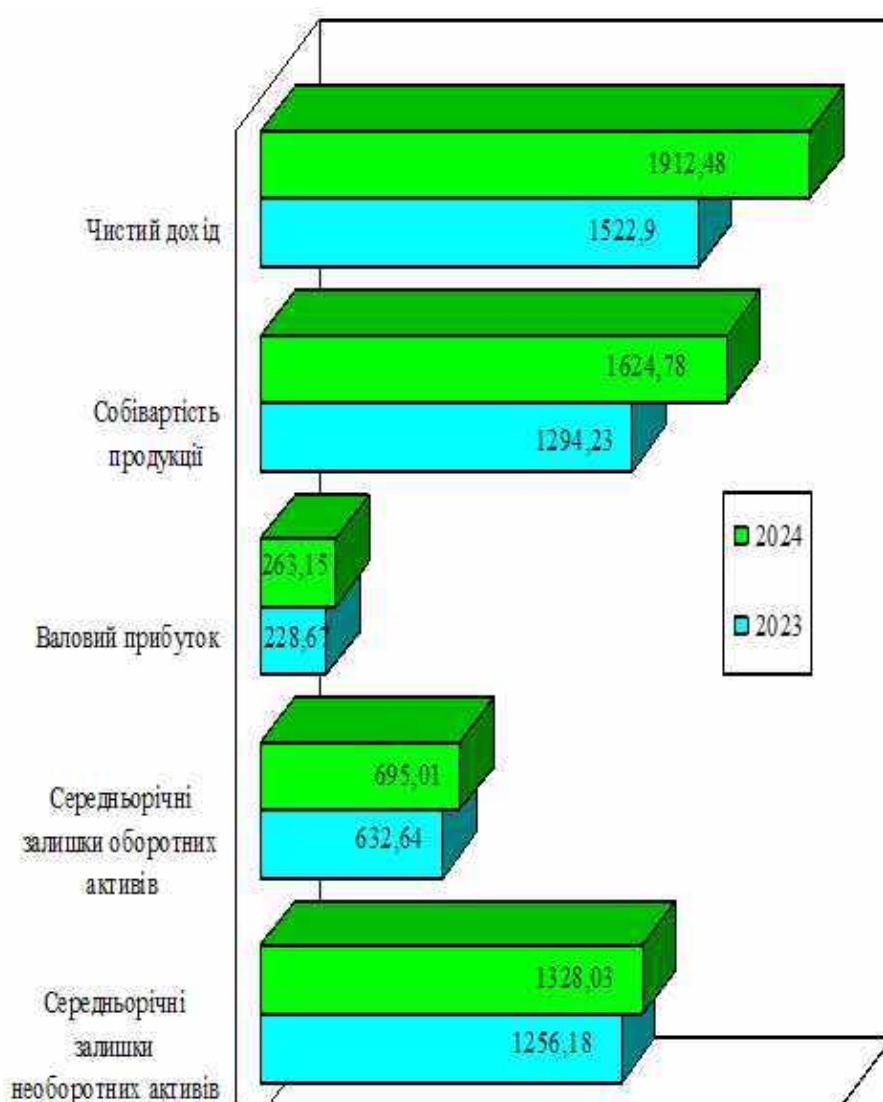

Рисунок 2.3 – Факторний аналіз рентабельності виробництва підприємства

Для встановлення впливу різних факторів на рентабельність виробництва проведемо факторний аналіз цього показника:

$$2023 \text{ рік: } P = 228,67 \times 100 / (632,64 + 1256,18) = 12,1\%$$

$$\text{Умовне значення: } P = 263,15 \times 100 / (632,64 + 1256,18) = 13,9\%$$

$$2024 \text{ рік: } P = 263,15 \times 100 / (695,01 + 1328,03) = 13,0\%$$

За даними табл.2.3 рівень рентабельності виробництва збільшився на 0,9 пункти.

Зміна рентабельності виробництва відбулася за рахунок:

- зміни суми прибутку від реалізації на 34,48 тис.грн. або на 15,1%:

$$13,9 - 12,1 = 1,8 \text{ пункти;}$$

- зміни вартості активів на 13422 тис.грн. або на 7,1%:

$$13,0 - 13,9 = -0,9 \text{ пункту.}$$

Загальна зміна склала:

$$1,8 - 0,09 = +0,9 \text{ пункти}$$

Тобто, збільшення рентабельності виробництва на 0,9 пункти відбулося за рахунок зростання прибутку від реалізації (на +1,8 пункти) та збільшення вартості активів (на -0,9 пункти).

Проаналізуємо вплив факторів на рентабельність виробничого капіталу ТОВ «Полімед-Сервіс», занесемо розраховані дані у табл.2.4, рис. 2.4.

Розраховуємо зарплатомісткість продукції:

$$Зпм = \text{Витрати на оплату праці} / \text{Чистий дохід від реалізації} \quad (2.8)$$

$$2023 \text{ рік: } 319,38 : 1522,90 = 0,17$$

$$2024 \text{ рік: } 410,15 : 1912,48 = 0,21$$

Розрахуємо матеріаломісткість продукції:

$$Мм = \text{Матеріальні витрати} / \text{Чистий дохід від реалізації} \quad (2.9)$$

$$2023 \text{ рік: } 917,28 : 1522,90 = 0,602$$

$$2024 \text{ рік: } 1133,3 : 1912,48 = 0,593$$

Розраховуємо фондомісткість продукції

$$\Phi_M = \frac{\text{Амортизаційні відрахування}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}, \quad (2.10)$$

2023 рік: $78,12 : 1522,90 = 0,0513$

2024 рік: $97,38 : 1912,48 = 0,0509$

Таблиця 2.4 – Факторний аналіз показника рентабельності виробничого капіталу підприємства

Показник	Од. вим.	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				+/-	%
Чистий дохід від реалізації	тис.грн.	1522,90	1912,48	+389,58	+25,6
Середньорічна вартість необоротних активів	тис.грн.	1256,18	1328,03	+71,85	+5,7
Середньорічні залишки оборотних активів	тис.грн.	632,64	695,01	+62,37	+9,9
Витрати виробництва, у т.ч.:					
-матеріальні витрати;	тис.грн.	917,28	1133,3	+216,02	+23,6
-витрати на оплату праці;		319,38	410,15	+90,77	+28,4
-амортизація		78,12	97,38	+19,26	+24,7
Зарплатомісткість продукції	-	0,17	0,21	+0,04	+23,5
Матеріаломісткість продукції	-	0,647	0,646	-0,001	-0,15
Фондомісткість	-	0,0513	0,0509	-0,0004	-0,78
Капіталомісткість продукції	-	1,24	1,06	-0,18	-14,5
Рентабельність виробничого капіталу	-	10,6	8,8	-1,8	-17

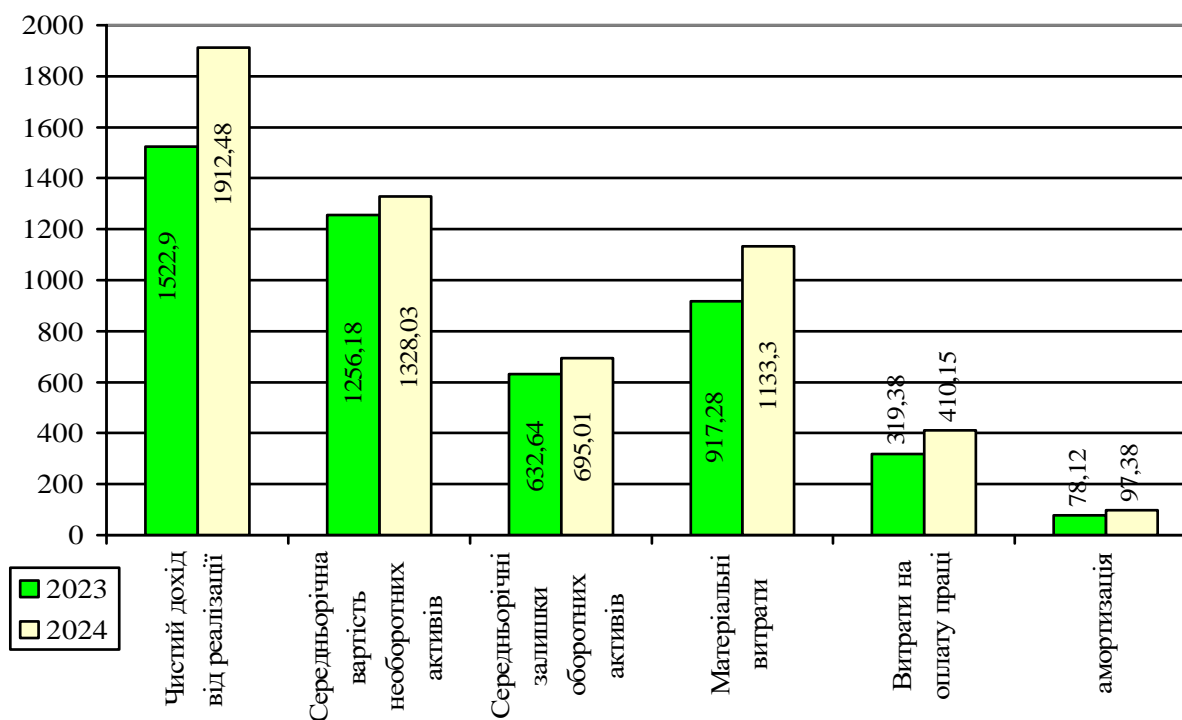

Рисунок 2.4 – Факторний аналіз показника рентабельності виробничого капіталу підприємства

Розрахуємо капіталомісткість продукції:

$$K_{\text{ПМ}} = \frac{\text{Середньорічна вартість необоротних активів та середньорічний залишок оборотних активів}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}, \quad (2.11)$$

$$2023 \text{ рік: } (632,64 + 1256,18) / 1522,90 = 1,24$$

$$2024 \text{ рік: } (695,01 + 1328,03) / 1912,48 = 1,06$$

Для визначення впливу факторів проводимо додаткові розрахунки:

$$2023 \text{ рік: } P = (1 - (0,17 + 0,647 + 0,0513)) \times 100 / 1,24 = 10,6\%$$

$$\text{Умова 1: } P = (1 - (0,21 + 0,647 + 0,0513)) \times 100 / 1,24 = 7,4\%$$

$$\text{Умова 2: } P = (1 - (0,21 + 0,646 + 0,0513)) \times 100 / 1,24 = 7,48\%$$

$$\text{Умова 3: } P = (1 - (0,21 + 0,646 + 0,0509)) \times 100 / 1,24 = 7,5\%$$

$$2024 \text{ рік: } P = (1 - (0,21 + 0,646 + 0,0509)) \times 100 / 1,06 = 8,8\%.$$

Здійснимо аналіз впливу зміни кожного з факторів на показник рентабельності виробничого капіталу:

- зміна зарплатомісткості продукції:

$$7,4 - 10,6 = -3,2 \text{ пункту}$$

- зміна матеріаломісткості продукції:

$$7,48 - 7,4 = +0,08 \text{ пункту}$$

- зміна фондомісткості:

$$7,5 - 7,48 = +0,02 \text{ пункту}$$

- зміна капіталомісткості продукції:

$$8,8 - 7,5 = +1,3 \text{ пункти}$$

Загальна зміна рентабельності виробничого капіталу становить:

$$-3,2 + 0,08 + 0,02 + 1,3 = -1,8 \text{ пункти.}$$

На основі розрахунків можна зробити такі висновки: рентабельність капіталу знизилася на 1,8 пункту у 2024 році з таких причин:

- збільшення зарплатомісткості – на 3,2 пункти;

- зменшення матеріаломісткості – на 0,08 пункти;

- зменшення фондомісткості – на 0,02 пункти

- збільшення капіталомісткості – на 1,3 пункти.

Таким чином, найбільший вплив на зменшення рентабельності здійснило підвищення зарплатомісткості продукції.

Керівництву підприємства слід звернути увагу на зменшення собівартості продукції у розрізі окремих статей та розробити заходи, щодо підвищення обсягу реалізації продукції.

У ринковій економіці ділова активність робить раціональне використання ресурсів вирішальним, зокрема, завдяки кращому управлінню цінами для забезпечення конкурентоспроможності продукції. Собівартість виробництва товарів, праці та послуг є показником ділової активності: зростання цін може відображати як зміни ринкових умов, так і слабкі сторони у виробничому процесі.

Собівартість продукції, виражена в грошовому еквіваленті, становить вартість продукції.

Узагальнена вихідна інформація для аналізу структури операційних витрат за економічною складовою міститься у Формі 2 фінансової звітності – «Звіт про фінансові результати» в розділі «Складові операційних витрат».

Аналіз цих даних дозволяє визначити тип виробництва, яким займається компанія, на основі переважання використовуваних ресурсів (сировина, праця або капітал), та визначити найбільш релевантні стратегії зниження витрат.

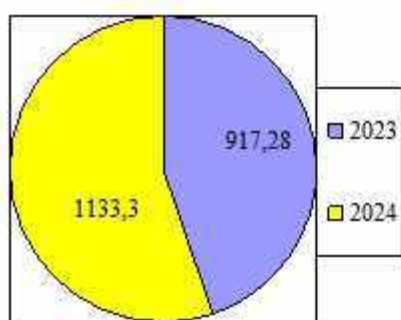
Аналіз витрат за економічною складовою представлено в табл. 2.5, рис 2.5.

Дані аналізу свідчать про матеріаломісткий характер виробництва: матеріальні витрати у структурі операційних витрат у 2024 році складають 65,7%.

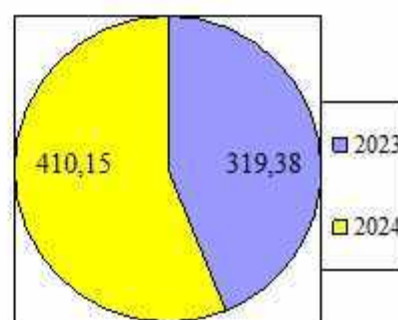
Загальна сума витрат підприємства зросла на 321,12 тис.грн або на 20,6%.

Таблиця 2.5 – Економічні елементи операційних витрат

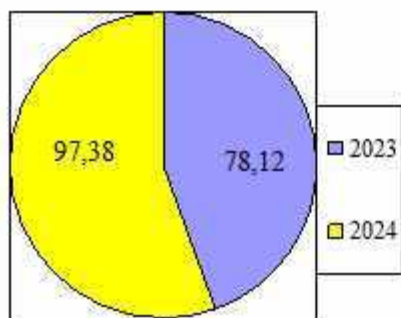
Елемент витрат	Витрати, грн., за період		Частка, %, за період		Відхилення	
	2023 рік	2024 рік	2023 рік	2024 рік	+, -	%
Матеріальні витрати	917,28	1133,3	63,2	65,7	+216,02	125,3
Витрати на оплату праці	319,38	410,15	20,5	21,8	90,77	128,4
Відрахування на соціальні заходи	118,17	151,75	7,6	8,1	33,58	128,4
Амортизація	78,12	97,38	5,0	5,2	+19,26	124,7
Інші операційні витрати	125,45	86,94	8,0	4,6	-38,51	69,3
Разом	1558,40	1879,52	100,0	100,0	+321,12	120,6

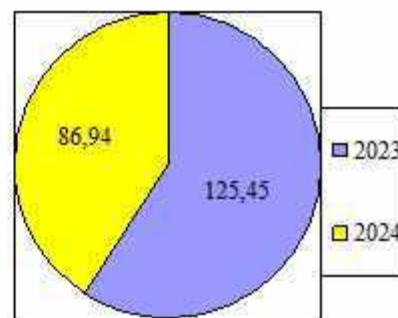
Матеріальні витрати

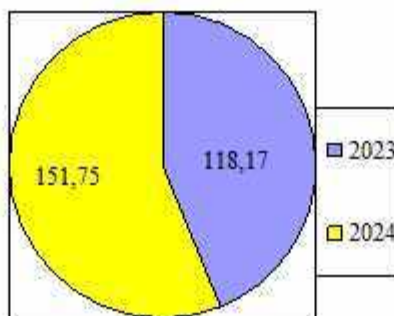
Витрати на оплату праці

Амортизація

Інші операційні

Відрахування на соціальні заходи

Рисунок 2.5 – Економічні елементи операційних витрат

Відбулися незначні структурні зміни операційних витрат підприємства. Майже по всіх видах витрат питома вага їх у структурі загальної суми витрат у 2024 році порівняно з 2023 роком збільшилася: матеріальних витрат на 2,5 пункти, на 1,1 пункти витрат на оплату праці, витрат на відрахування до соціальних фондів на 0,2 пункти, амортизаційних відрахувань на 0,2 пункти. Питома вага інших операційних витрат зменшилася у 2024 році в порівнянні з 2023 роком на 4 пункти.

Слід зазначити, що найбільший вплив на збільшення операційних витрат здійснило збільшення витрат на оплату праці.

Щодо витрат на 1 грн. реалізованої продукції, то за 2023 рік вони склали:

$$1558,40 / 1522,90 = 1,02 \text{ грн.}$$

За 2024 рік:

$$1879,52 / 1912,48 = 0,98 \text{ грн.}$$

Розрахунки свідчать, що витрати зменшилися на 3,9%. Це сталося внаслідок збільшення обсягу реалізованої продукції. Частка постійних операційних витрат розподілилась серед більшої кількості реалізованої продукції, що й призвело до зменшення витрат на 1 грн. вартості реалізованої продукції.

Фінансова стабільність є основою стабільних умов життя та фінансового здоров'я підприємств у ринковій економіці. Вона характеризується постійним та стабільним перевищенням доходів над витратами, а також вільним рухом готівки, що забезпечує безперервність економічної діяльності шляхом її ефективного використання.

Одним з основних економічних викликів ринкової економіки є визначення меж фінансової стабільності підприємств. Недостатній рівень фінансової стійкості може спричинити неплатоспроможність і дефіцит ресурсів для розширення виробництва та здійснення операційної діяльності в цілому.

І навпаки, надмірна фінансова стабільність шкодить фінансовим результатам компанії, перешкоджаючи її зростанню та збільшуючи витрати, пов'язані з надлишковими запасами та резервами.

На нашу думку, фінансова стабільність повинна характеризуватися рівнем грошових ресурсів, достатнім для задоволення потреб компанії, одночасно підтримуючи її зростання.

Нещодавні наукові роботи дозволили економістам визначити абсолютний показник фінансової стабільності: наявність власного оборотного капіталу.

Відповідно до методики П(С)БУ 2, величина власного оборотного капіталу, відображена в балансі, визначається шляхом віднімання короткострокових зобов'язань від оборотних активів:

$$\text{НВОК} = \text{Пр. АБ} - \text{ІУр. ПБ} \quad (2.12)$$

Цей показник показує залишок дефіциту доходу компанії після повної оплати боргів постачальників. На практиці формування довгострокових активів спирається на постійний капітал (власний капітал та аналогічні активи, а довгострокові позики – довгострокові зобов'язання). Однак можливо нарощувати довгострокові активи за рахунок короткострокових позик. Поточні активи складаються із суми власного капіталу та короткострокових позик. Отже, поточні активи – або оборотний капітал – поділяються на дві частини:

- змінну частину, що представляє короткострокові зобов'язання компанії;
- постійну частину, що представляє постійний капітал.

Недостатність власного оборотного капіталу призводить до коливань постійної частини існуючих активів, що відображає підвищену фінансову залежність та нестабільність компанії.

Проаналізуємо динаміку товариства з обмеженою відповідальністю «ПоліМед-Сервіс», яке має власний оборотний капітал.

2023 рік: НВОК = 632,64 – 136,16 = 496,48 тис.грн.

2024 рік: НВОК = 695,01 – 294,71 = 400,30 тис.грн.

Питома вага власного капіталу в загальній сумі поточних активів:

2023 рік: $(496,48 : 632,64) \times 100 = 78,5\%$

2024 рік: $(400,30 : 695,01) \times 100 = 57,6\%$

Питома вага позикового капіталу в загальній сумі поточних активів:

2023 рік: $(136,16 : 632,64) \times 100 = 21,5\%$

2024 рік: $(294,71 : 695,01) \times 100 = 42,4\%$

Розрахунки показують, що наявність оборотного капіталу за період 2023-2024 років оцінюється в гривнях, що становить збільшення на 9,1%. Іншими словами, товариство з обмеженою відповідальністю «Полімед-Сервіс» має достатній оборотний капітал для забезпечення безперебійної діяльності. Однак тенденція до зниження оборотного капіталу є негативною

Здійснимо аналіз відносних показників фінансової стійкості, зокрема:

- коефіцієнт запасів сировини до власного капіталу;
- коефіцієнт ліквідності власного капіталу;
- стабільність структури оборотного капіталу;
- індекс основних засобів.

Коефіцієнт запасів сировини до власного капіталу розраховується як відношення оборотного капіталу до запасів сировини:

$$K_{мз} = \text{ВОК} / \text{ЗЗ}, \quad (2.13)$$

де ВОК – сума власних оборотних коштів, тис.грн.;

ЗЗ – матеріальні запаси, тис.грн.

2023 рік: $496,48 / 126,92 = 3,91$

2024 рік: $400,30 / 129,00 = 3,1$

Коефіцієнт ліквідності власного капіталу обчислюється діленням оборотного капіталу на власний капітал:

$$K_{мк} = \text{ВОК} / \text{ВК}, \quad (2.14)$$

де ВК – власний капітал, тис.грн.

2023 рік: $496,48 / 1625,47 = 0,31$

2024 рік: $400,30 / 1607,40 = 0,25$

Він характеризує ступінь рухливості власного капіталу та демонструє питому вагу власних коштів в обігових активах. Зменшення даного показника вказує на деяке погіршення фінансового стану суб'єкта господарювання.

Стабільність структури оборотного капіталу вимірюється співвідношенням загального оборотного капіталу до власного оборотного капіталу:

$$\text{ССОК} = \text{ВОК} / \text{ОК}, \quad (2.15)$$

де ОК – оборотний капітал підприємства, тис.грн.

2023 рік: $496,48 / 630,57 = 0,79$

2024 рік: $400,30 / 694,09 = 0,58$

Зменшення цього показника свідчить про негативну тенденцію.

Індекс основних засобів розраховується як співвідношення основних засобів до власного капіталу:

$$\text{Іпа} = \text{ОСК} / \text{ВК}, \quad (2.16)$$

де ОСК – основний капітал, тис.грн.

2023 рік: $1256,18 / 1625,47 = 0,77$

2024 рік: $1328,03 / 1607,40 = 0,83$

Цей показник характеризує стан основних засобів, вказуючи на частку основних засобів та необоротних активів у власному капіталі. Згідно з розрахунками, частка основних засобів дещо зросла.

Важливим є аналіз ринкової стійкості компанії. Вона характеризується коефіцієнтом фінансової незалежності та коефіцієнтом автономії.

Коефіцієнт автономії визначаємо за формулою:

$$\text{Кав} = \text{ВК} / \text{АП}, \quad (2.17)$$

2023 рік: $1625,47 / 1888,82 = 0,86$

2024 рік: $1607,40 / 2023,04 = 0,79$

Зменшення коефіцієнту автономії означає зменшення фінансової незалежності і погіршення ринкової стійкості. З розрахунків можна зробити висновки, що фінансова незалежність підприємства зменшилася за період 2023-2024 рр.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до коефіцієнта автономії та визначається за формулою:

$$Kф = АП / ВК, \quad (2.18)$$

$$2023 \text{ рік: } 1888,82 / 1625,47 = 1,16$$

$$2024 \text{ рік: } 2023,04 / 1607,40 = 1,27$$

Зазначимо, що збільшення довгострокових зобов'язань призвело до підвищення фінансової залежності від сторонніх інвесторів.

Цей аналіз доповнюється визначенням типу фінансової стійкості.

Абсолютна стійкість фінансової системи характеризується наступною умовою:

$$ЗЗ < ВОК + КР, \quad (2.19)$$

де КР – кредити під товарно-матеріальні цінності, тис.грн.

$$2023 \text{ рік: } 327,85 < 486,18$$

$$2024 \text{ рік: } 329,83 < 518,79$$

Як бачимо, у 2024 році фінансовий стан компанії виглядає абсолютно стабільним.

При абсолютній фінансовій стійкості повинна також виконуватися умова:

Ділова активність – це поняття характеризує поточну виробничу і комерційну діяльність підприємства.

$$Kзз = (ВОК + КР) / ЗЗ > 1 \quad (2.20)$$

де Кзз – коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат.

$$2023 \text{ рік: } 486,18 / 327,85 = 1,48 > 1$$

$$2024 \text{ рік: } 518,79 / 329,83 = 1,57 > 1$$

Ділова активність компанії відображається в динаміці її розвитку, досягненні її цілей, ефективному використанні її економічного потенціалу та розширенні її ринків.

На практиці зазвичай використовуються такі показники ділової активності:

Коеф. трансформації (оберненості активів).

Цей коефіцієнт вимірює ефективність, з якою компанія використовує всі наявні ресурси, незалежно від їх джерела.

$$\text{Коб.а} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість майна підприємства}}, (2.21)$$

$$2023\text{р.}: \text{Коб.а} = 1522,90 / 1888,82 = 0,806$$

$$2024\text{р.}: \text{Коб.а} = 1912,48 / 2023,04 = 0,945$$

Оборотність активів показує кількість одиниць грошових коштів, що генеруються кожною одиницею активу.

- Коеф. оборотність дебіторської заборгованості.

Даний коефіцієнт вимірює середню суму дебіторської заборгованості, конвертовану в грошові кошти протягом розглянутого періоду.

$$\text{Коб.д.з} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість дебіторської заборгованості}}, (2.22)$$

$$2023\text{р.}: \text{Коб.д.з.} = 1522,90 / 28612 = 5,322$$

$$2024\text{р.}: \text{Коб.д.з.} = 1912,48 / 33943 = 5,634$$

- Коеф. оборотності кредиторської заборгованості.

$$\text{Коб.к.з.} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість кредиторської заборгованості}}, (2.23)$$

$$- 2023\text{р.}: \text{Коб.к.з.} = 1294,23 / 136,16 = 9,5$$

$$- 2024\text{р.}: \text{Коб.к.з.} = 1649,33 / 294,71 = 5,6$$

- Оборотність запасів показує оборотність запасів протягом року, тобто перенесення їх вартості на готову продукцію.

$$\text{Коб.з} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасів}}, \quad (2.24)$$

$$2023\text{р.}: \text{К об.з.} = 1294,23 / 327,85 = 3,95$$

$$2024\text{р.}: \text{К об.з.} = 1649,33 / 329,83 = 5,0$$

Чим вище коефіцієнт оборненості запасів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні засоби, і тим стійкіше економічний стан підприємства.

- Тривалість обороту запасів:

$$\text{Тоб.з.} = \text{Кількість днів у періоді} / \text{Коб.з.} \quad (2.25)$$

Характеризує час, необхідний для перетворення запасів на реалізовані товари.

$$2023\text{р.}: \text{Тоб.з.} = 360 / 3,95 = 91,1 \text{ дні}$$

$$2024\text{р.}: \text{Тоб.з.} = 360 / 5,0 = 72 \text{ дні.}$$

-Період кредиторської заборгованості. Вона характеризує орієнтовну кількість днів, необхідних для оплати кредиторської заборгованості.

$$\text{Тоб.к.з.} = \text{Кількість днів у періоді} / \text{Коб.к.з.} \quad (2.26)$$

$$- 2023\text{р.}: \text{Тоб.к.з.} = 360 / 9,5 = 37,9 \text{ днів}$$

$$- 2024\text{р.}: \text{Тоб.к.з.} = 360 / 5,6 = 64,3 \text{ днів.}$$

-Тривалість обороту дебіторської заборгованості.

$$\text{Тоб.д.з.} = \text{Кількість днів у періоді} / \text{Коб.д.з.} \quad (2.27)$$

$$- 2023\text{р.}: \text{Тоб.д.з.} = 360 / 5,322 = 67,6 \text{ дні}$$

$$- 2024\text{р.}: \text{Тоб.д.з.} = 360 / 5,634 = 63,9 \text{ дні.}$$

Тривалість операційного циклу.

Даний показник вимірює кількість днів, необхідних компанії для виробництва, продажу та оплати своєї продукції.

$$\text{Топ.ц.} = \text{Тоб.з.} + \text{Тоб.д.з.} \quad (2.28)$$

$$2023\text{р.}: \text{Топ.ц.} = 91,1 + 67,6 = 158,7 \text{ днів}$$

$$2024\text{р.}: \text{Топ.ц.} = 72 + 63,9 = 135,9 \text{ дні}$$

Окрім основних фінансових коефіцієнтів, також розраховуємо коефіцієнт оборненості основних засобів (фондівіддачу).

$$Kф = \frac{\text{Вартість виготовлен ої продукції}}{\text{Середньорічна вартість основних фондів}}, \quad (2.29)$$

2023р.: $Kф = 1346,61 / 1905,97 = 0,71$ грн.

2024р.: $Kф = 1666,88 / 2547,51 = 0,65$ грн.

Кращої рентабельності активів можна досягти шляхом модернізації продукції, скорочення основних засобів та вдосконалення використовуваних технологій.

Основні характеристики досліджуваного підприємства представлені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6– Показники ділової активності

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			+,-	%
Коефіцієнт оборненості активів	0,806	0,945	+0,139	117,2
Коефіцієнт оборненості дебіторської заборгованості	5,322	5,634	+0,312	105,9
Коефіцієнт оборненості кредиторської заборгованості	9,5	5,6	-3,9	58,9
Коефіцієнт оборненості запасів	3,95	5,0	+1,05	126,6
Тривалість обороту запасів, дні	91,1	72	-19,1	79,0
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні	37,9	64,3	+26,4	169,6
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні	67,6	63,9	-3,7	94,5
Тривалість операційного циклу, дні	158,7	135,9	-22,8	85,6
Фондовіддача, грн..	0,71	0,65	-0,06	91,5
Продуктивність праці, тис.грн/чол.	168,33	208,36	+40,03	125,3

Згідно з таблицею 2.6 можна зробити висновок, що ділова активність підприємства за 2024р порівняно з 2023р. дещо покращилася. Так продуктивність праці підвищилася на 25,3% за рахунок збільшення виручки від реалізованої продукції. Майже на 23 дні або на 14,4% зменшилась тривалість операційного циклу. Усе це свідчить про те, що на підприємстві тривалість повного циклу виробництва та реалізації продукції зменшилася, тому гроші за свою продукцію підприємство отримує скоріше і, відповідно, оборотність грошових коштів значно підвищилася, що призвело до отримання додаткових прибутків (у даному випадку до зменшення збитків підприємства). Позитивним слід вважати також підвищення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на 5,9%, підприємства, оскільки вона скорочує цикл платежів на 3,7 дня.

Також відмітимо негативну тенденцію до зниження оборотності кредиторської заборгованості. Уповільнення оборотності запасів на 0,3% свідчить про погіршення ефективності їх використання та відволікання коштів підприємства на збільшення запасів. Зменшення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості на 41,1% та збільшення тривалості її обороту на 26,4 дні вказує на нарощування боргових зобов'язань підприємства перед кредиторами. Крім того, зменшилася фондвіддача на 8,5%. Але такий стан обумовлений введенням в експлуатацію на протязі 2024 року нових основних фондів.

Економічні результати діяльності підприємства, як вже зазначалося, залежать від багатьох факторів. В умовах динамічних змін в економічному середовищі все більшу роль відіграє експрес-діагностика імовірності банкрутства як засобу попередження ризиків.

У межах сучасної економічної науки існують численні методики діагностики ймовірності банкрутства. Найбільшого практичного використання набула п'ятифакторна модель Z-рахунку, що запропонована Е.Альтманом.

За даної методики ймовірність банкрутства розраховується по формулі:

$$Z = 1,2 \times K1 + 1,4 \times K2 + 3,3 \times K3 + 0,6 \times K4 + 0,999 \times K5, \quad (2.30)$$

де $K1, K2, K3, K4, K5$ – коефіцієнти:

$$K1 = \text{Оборотні засоби (робочий капітал)} / \text{Загальна сума активів}. \quad (2.31)$$

$$2023 \text{ рік: } K1 = 632,64 / 1888,82 = 0,335$$

$$2024 \text{ рік: } K1 = 695,01 / 2023,04 = 0,344$$

$$K2 = \text{Чистий прибуток} / \text{Загальна сума активів}. \quad (2.32)$$

$$2023 \text{ рік: } K2 = -54,04 / 1888,82 = -0,029$$

$$2024 \text{ рік: } K2 = -39,00 / 2023,04 = -0,019$$

$$K3 = \text{Прибуток} / \text{Загальна сума активів}. \quad (2.33)$$

$$2023 \text{ рік: } K3 = -54,04 / 1888,82 = -0,029$$

$$2024 \text{ рік: } K3 = -28,96 / 2023,04 = -0,014$$

$$K4 = \text{Власний капітал} / \text{Залучений капітал}. \quad (2.34)$$

$$2023 \text{ рік: } K4 = 1625,47 / 263,35 = 6,172$$

$$2024 \text{ рік: } K4 = 1607,40 / 415,64 = 3,867$$

$$K5 = \text{Чистий дохід від реалізації} / \text{Загальна сума активів}. \quad (2.35)$$

$$2023 \text{ рік: } K5 = 1522,90 / 1888,82 = 0,806$$

$$2024 \text{ рік: } K5 = 1912,48 / 2023,04 = 0,945$$

2023 рік:

$$Z = 1,2 \times 0,335 - 1,4 \times 0,029 - 3,3 \times 0,029 + 0,6 \times 6,172 + 0,999 \times 0,806 = 4,77$$

2024 рік:

$$Z = 1,2 \times 0,344 - 1,4 \times 0,019 - 3,3 \times 0,014 + 0,6 \times 3,867 + 0,999 \times 0,945 = 3,6$$

Так, як значення Z значно менше ніж 1,80 (у 2024 році – 0,152) імовірність банкрутства досить висока.

Таким чином, підприємство знаходиться у досить скрутному стані.

2.3. Оцінка ефективності амортизаційної політики підприємства

Амортизаційна політика ТОВ «Полімед-Сервіс» базується на положеннях Указу Президента України «Про Концепцію амортизаційної політики», Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств”, Положенні (стандарту)

бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби” та наказу «Про облікову політику ТОВ «Полімед-Сервіс» у 2024 році».

Для оцінки ефективності обраної амортизаційної політики розглянемо динаміку складу та стану основних засобів підприємства.

Обсяг вироблених товарів та послуг, а також коефіцієнт використання виробничих потужностей залежить від основних засобів підприємства та їх ефективного використання.

Засоби праці стають основними фондами з моменту зарахування їх на баланс підприємства, тобто з моменту введення їх у дію. Вступивши в сферу виробництва, вони багаторазово приймають участь у процесі виробництва протягом тривалого часу, продовжуючи зберігати свою натуральну форму. Вартість основних засобів частково перекладається на собівартість продукції через їх поступову амортизацію.

До основних фондів підприємства відносять: споруди виробничого і допоміжного призначення, виробниче устаткування та робочі машини, рухомий склад, інструменти й інвентар тривалого користування.

Всі основні фонди автомобільного господарства умовно поділяються на 2-ві групи: основні фонди виробничого та основні фонди невиробничого призначення.

Видова структура ОВФ залежить від технологічних особливостей виробництва, рівня технічної оснащеності, географічного розміщення підприємства тощо.

Ми аналізуємо точну структуру основних засобів товариства з обмеженою відповідальністю «Полімед-Сервіс», використовуючи дані таблиці 2.7.таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Видова структура основних фондів підприємства

Групи основних фондів	2023		2024		Відхилення за період 2023-2024р
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
Земельні ділянки	-	-	4,74	0,2	+4,74
Будівлі, споруди	641,69	31,8	679,03	22,1	+37,34
Машини та обладнання	1105,57	54,8	2125,59	69,1	+1020,02
Транспортні засоби	165,47	8,2	153,28	4,9	+12,19
Інструменти, прилади, інвентар	52,13	2,6	57,63	1,8	+5,5
Інші основні засоби	29,62	1,5	30,94	1,0	+1,32
Бібліотечні фонди	0,59	-	0,63	-	+0,4
Малоцінні необоротні активи	18,88	0,9	20,02	0,7	+1,14
Інвентарна тара	4,38	0,2	4,86	0,2	+0,48
РАЗОМ	2018,30	100	3076,72	100	+1058,42

За результатами аналізу з'ясувалося, що загальна вартість основних засобів за період 2023-2024 років становить 1058,42 тис. гривень, що становить збільшення на 52,4%. Це зростання впливає на всі групи основних засобів підприємства. Особливої уваги заслуговує значне збільшення вартості машин та обладнання. Це вказує на те, що підприємство модернізує свої основні засоби, особливо виробничі активи, безпосередньо пов'язані з виробництвом його продукції.

Ефективність використання основних фондів у значній мірі визначається співвідношенням їх активної та пасивної частин. До активної частини умовно належать машини та механізми, що безпосередньо приймають участь у виробництві. До пасивної частини належать усі інші основні фонди, які необхідні для здійснення господарської.

Співвідношення між активною та пасивною частинами основних засобів підприємства представлено у табл.2.8, рис. 2.6.

Таблиця 2.8 – Співвідношення активної та пасивної частин основних фондів
ТОВ «Полімед-Сервіс»

Показники	2023		2024		Відхилення, %
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	
Активна частина	1323,14	65,6	2336,50	75,9	+76,6
Пасивна частина	695,16	34,4	740,22	24,1	+6,5
РАЗОМ	2018,30	100	3076,72	100	+52,4

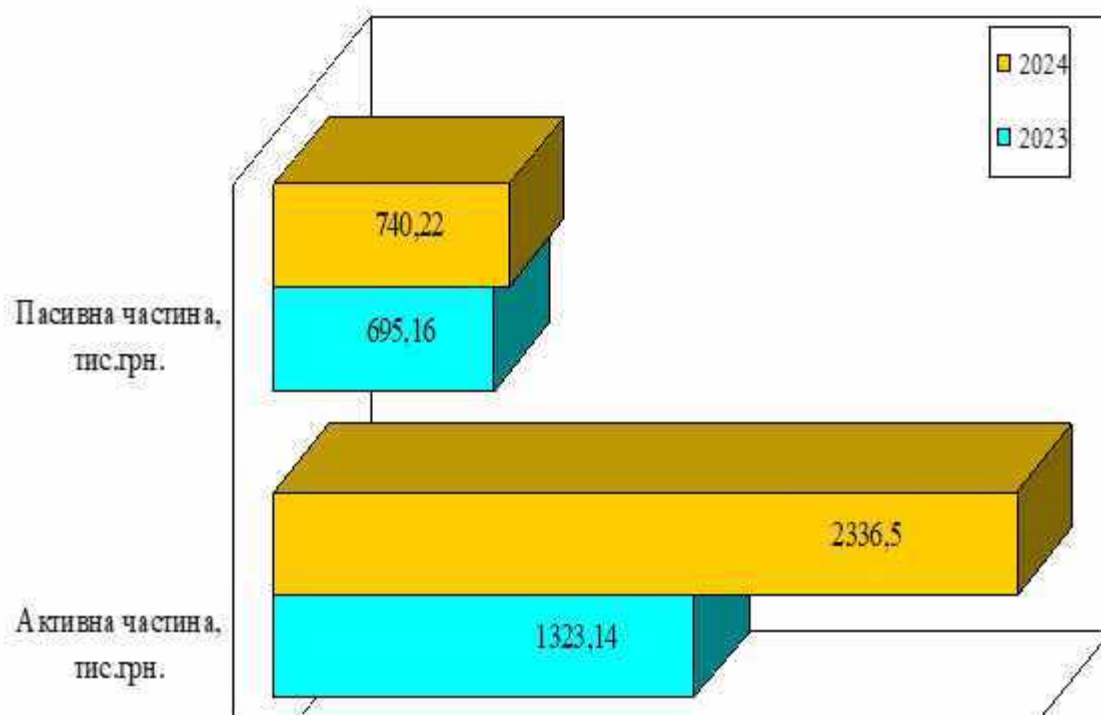

Рисунок 2.6 – Співвідношення активної та пасивної частин основних фондів
ТОВ «Полімед-Сервіс»

Як видно з результатів аналізу, за період, що аналізується, питома вага активної частини ОФ збільшилася на 10,3%.

Для характеристики технічного стану ОВФ підприємства застосовуємо показники, що наведені у табл. 2.9. Розраховані показники дають змогу оцінити інтенсивність руху, стан, а також тенденцію розвитку ОВФ, що, у свою чергу, впливає на розвиток виробничого потенціалу.

Таблиця 2.9 – Технічний стан основних виробничих фондів

ТОВ «Полімед-Сервіс»

Показники	2023	2024	Відхилення, (+,-)
Первісна вартість основних виробничих фондів, тис.грн.	2018,30	3076,72	+1058,42
Надійшло за рік, тис.грн.	177,11	144,53	-32,58
Вибуло за рік, тис.грн.	43,43	67,51	+24,08
Знос основних фондів, тис.грн.	1322,07	2300,86	+978,79
Коефіцієнт оновлення	0,088	0,047	-0,041
Коефіцієнт вибуття	0,024	0,033	+0,009
Коефіцієнт зносу	0,655	0,748	+0,093
Коефіцієнт придатності	0,345	0,252	-0,093

Виходячи з цього, робимо висновок, що технічний стан ОЗ дещо погіршився, оскільки коефіцієнт зносу збільшився на 0,093 або на 14,2%, а коефіцієнт придатності, відповідно, зменшився на 0,0093 або на 26,9%.

Попри це, варто зазначити як позитивне, введення в дію нового обладнання та устаткування.

Коефіцієнт накопичення амортизації, є відношенням накопиченої амортизації матеріальних та нематеріальних основних засобів до їх амортизованої первісної вартості, відображає ступінь накопичення коштів для оновлення основного капіталу. Це збільшення вартості свідчить про довший термін корисного використання основних засобів та зниження їхньої вартості.

Коеф. вартості основних засобів визначається відношенням залишкової вартості основних засобів до загальних активів компанії:

$$\text{Крв} = \text{ЗВоф} / \text{АП}, \quad (2.35)$$

де ЗВоф – залишкова вартість основних фондів, тис.грн.;

АП – сума активів підприємства, тис.грн.

2023 рік: $646,31 / 1888,82 = 0,34$

2024 рік: $736,05 / 2023,04 = 0,36$

Цей показник показує частку основних засобів у загальному капіталі компанії. Дійсно, цей показник зростає, що відображає зростання вартості ОФ підприємства.

Розглянемо методику нарахування амортизаційних відрахувань, що використовується підприємством.

Розрахунок амортизаційних відрахувань здійснюється за бухгалтерською та податковою формами розрахунку.

Податкова форма розрахунку передбачає визначення балансової вартості ОЗ на перше число кварталу з використанням відсоткових ставок у відповідності із Законом «Про оподаткування прибутку підприємств».

Згідно форми основні фонди підприємства поділяються на 4 групи з відповідними квартальними нормами амортизації:

1 група – Будівлі та споруди – 5%

2 група - Легкові автомобілі, прилади меблі тощо – 25%

3 група – Все, що не ввійшло до перших двох груп – 15%

4 група – Комп'ютерна техніка – 60%.

При нарахуванні амортизаційних відрахувань у бухобліку використовується прямолінійний метод, який залежить від залишкової вартості та залишкового терміну корисної експлуатації.

Нарахування амортизаційних відрахувань здійснюють на кожний інвентарний номер об'єкту основних засобів. Розрахунки здійснюються з використанням програмного забезпечення.

Розглянемо використання амортизаційних відрахувань. Це досить важливе питання, оскільки амортизація забезпечує накопичення фінансових ресурсів для подальшого відтворення основних засобів (табл.2.10).

Таблиця 2.10 – Використання амортизаційних відрахувань

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення, +,-
Нараховано за рік, тис.грн	99,79	80,37	-19,42
Використано за рік, тис.грн, всього:	153,14	178,89	+25,75
У т.ч на будівництво	27,65	4,22	-23,43
На придбання та поліпшення основних засобів	123,58	174,13	+50,55
З них машин та обладнання	85,11	62,80	-22,31
Нематеріальних активів	1,91	0,54	-1,37

Результати аналізу вказують на те, що підприємство використовує нараховані сума амортизаційних відрахування для оновлення ОФ та здійснення їх ремонту.

Позитивним слід вважати значне збільшення використаних сум на придбання та ремонт машин та обладнання.

Це свідчить, що на підприємстві приділяють значну увагу оновленню виробничих фондів, і як наслідок, зростанню ефективності виробництва продукції.

3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТОВ «ПОЛІМЕД-СЕРВІС»

3.1. Основні напрями підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства

Політика – це мистецтво управління процесом. Амортизаційна політика тісно пов'язана з фіскальною політикою, як складова економічної політики держави, і тому сильно впливає на результати фінансової діяльності компанії.

Амортизаційна політика компанії значною мірою відображає державну політику, оскільки вона базується на принципах, методах та нормах амортизаційних відрахувань, затверджених законодавчими та нормативними актами Кабінету Міністрів України.

Як зазначає Н. Виговська, головна мета амортизаційної політики це збільшення потоку власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх ресурсів.

На практиці це зазвичай досягається двома способами:

- 1) Створення амортизаційного фонду (прямий метод);
- 2) Зниження ставки податку на прибуток підприємства.

Виходячи з цього, суть амортизаційної політики можна сформулювати так: амортизаційна політика є складовою національної політики генерування власних фінансових ресурсів, яка полягає в оптимізації потоку власного капіталу, реінвестованого у виробничу діяльність. Застосування принципів Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та впровадження нової методології амортизації з НП(С)БО дозволили компаніям визначити власну амортизаційну політику. Зокрема, вони можуть визначати термін корисного використання активів, вибирати методи розрахунку амортизації та розраховувати ліквідаційну вартість основних засобів.

Однак, через недостатню методологічну базу та брак практичного досвіду, залишається кілька проблем, які перешкоджають розробці амортизаційної політики. До цих проблем належать:

- неправильне тлумачення визначення терміну «амортизація» та його цілей;
- труднощі у визначенні строків корисного використання основних засобів;
- труднощі у виборі методів зниження вартості основних засобів тощо.

Щодо питання визначення терміну корисного використання основних засобів, слід зазначити, що автономія, яка наразі надається компаніям у його визначенні, має значні недоліки.

По-перше, термін корисного використання подібних продуктів значно варіюється від одного виробництва до іншого, навіть за однакових умов виробництва. Отже, суб'єктивне визначення розміру амортизаційного відрахування унеможливорює порівняння витрат та фінансових результатів продукції. Таким чином, порушується об'єктивність інформації щодо амортизаційних відрахувань, що шкодить фінансовій звітності.

По-друге, у більшості випадків термін корисного використання не відповідає терміну корисного використання компонентів, зазначених у технічній документації на основні засоби, через різні фактори, зокрема через старіння. Тому це рішення має прийматися індивідуально для кожного типу основних засобів, що робиться за відсутності встановлених методів та рекомендацій і займає значний час.

По-третє, такий підхід створює умови, що сприяють маніпулюванню розміром амортизаційного відрахування та, як наслідок, зловживанням через прямий вплив накопиченої амортизації на фінансові результати підприємства. Таким чином, завищення терміну корисного використання збільшує прибуток

підприємства, тоді як його зниження не є виправданим, оскільки збільшує витрати та, отже, зменшує прибуток.

Вибираючи метод амортизації, компанії повинні спочатку ретельно вивчити переваги та недоліки кожного методу з урахуванням їхніх конкретних виробничих умов.

Стандарт П(С)БО7 «Основні засоби» визначає п'ять методів амортизації: прямолінійний, метод зі зменшенням залишку, метод зі зменшенням залишку, кумулятивний та метод нарахування. Крім того, податкові норми дозволяють використовувати встановлений метод амортизації. Слід зазначити, що жоден із цих методів не дає остаточного рішення проблеми оцінки основних засобів. Проблема полягає не у відсутності рішень, а радше у їхній кількості, жодне з яких не є повністю задовільним. Тому розрахунок амортизації основних засобів повинен проводитися в кожному окремому випадку після ретельного аналізу переваг та недоліків.

Ще одне бухгалтерське питання стосується створення амортизаційного фонду, оскільки в міжнародному обліку амортизація передбачає розподіл вартості активів, понесених протягом облікових періодів, протягом яких очікується отримання прибутку від їх використання. Після аналізу різних підходів до визначення терміну «амортизація», проблем, пов'язаних із визначенням терміну корисного використання основних засобів та методів їх амортизації, стає зрозуміло, що ці труднощі наразі в Україні недостатньо вирішені.

Вирішення цих проблем дозволить запровадити більш складну амортизаційну політику як на державному, так і на корпоративному рівнях. Для покращення становища досліджуваного підприємства слід вжити низку заходів:

1. З огляду на міжнародний досвід (наприклад, у Сполучених Штатах поступовий перехід від суворого регулювання умов використання основних засобів до їх самостійного визначення компаніями зайняв понад

десятиліття), встановлення незалежності в умовах використання та ліквідаційній вартості основних засобів має бути поступовим. Протягом перехідного етапу основні засоби слід групувати, відповідно до їх призначення, за категоріями з визначеними мінімальним та максимальним термінами корисного використання. У межах цих категорій підприємствам можна було б дозволити вільно обирати терміни їх корисного використання. Це забезпечило б об'єктивну інформацію про стан основних засобів та суму накопиченої амортизації. Реалізація цього підходу вимагає розробки на рівні міністерств України класифікації основних засобів за терміном корисного використання.

2. У бухгалтерському обліку відмовитися від податкового методу амортизації. Крім того, податкові норми передбачають економічно не вигідні норми амортизації. Однак цей метод можна було б використовувати згодом для цілей податкового обліку з урахуванням груп основних засобів та норм амортизації.

3. Виключити із законодавства вимогу щодо створення спеціальних фондів (для певної мети), зокрема амортизаційних фондів. Тоді підприємства зможуть вільно розпоряджатися своїми коштами. Рішення про створення фонду, зокрема амортизаційного фонду, має прийматися виключно керівництвом підприємства з урахуванням його конкретної бізнес-ситуації, фінансового стану, рівня портфеля основних засобів тощо.

4. Амортизаційна політика повинна розроблятися на 2-х рівнях:

- на рівні держави, шляхом визначення груп основних засобів та максимальних термінів корисного використання в межах кожної групи;
- на рівні підприємства, шляхом надання йому права обирати методи амортизації та термін корисного використання своїх активів у межах, встановлених законодавством.

5) Законодавчо врегулювати визначення терміну «амортизація», визначивши його виключно як процес оцінки основних засобів, що амортизуються протягом усього терміну їх корисного використання.

Наведені вище пропозиції, на нашу думку, дозволять порівняти фінансові показники різних компаній та нададуть об'єктивні дані про стан основних засобів та рівень їх зносу, як на рівні компанії, так і на рівні держави. Ці показники важливі не лише для розробки більш ефективної амортизаційної політики, але й для планування та прогнозування розвитку кожної компанії та держави в цілому. Дійсно, лише точне розуміння фінансового стану компаній дозволяє їм правильно планувати свою діяльність та передбачати зміни на конкурентному ринку. Надання компаніям права вільно розпоряджатися своїм прибутком зробило б їх більш конкурентоспроможними, тим самим збільшуючи їхні доходи та, як наслідок, доходи державного бюджету. Уникнення застосування амортизаційних норм, встановлених податковим законодавством, у бухгалтерському обліку дозволило б покладатися виключно на економічні методи та категорії для визначення фінансових результатів та підготовки фінансової звітності компанії.

3.2. Вдосконалення системи управління оновленням основних фондів підприємства

Одним із ключових факторів при підвищенні ефективності використання основних засобів та оптимізації амортизаційної політики є максимізація терміну їх корисного використання. Крім того, будь-яке скорочення або збільшення цього терміну корисного використання по-різному впливає на результати діяльності компанії.

Скорочення терміну експлуатації виробничого обладнання прискорює його заміну, зменшує старіння та знижує витрати на ремонт та обслуговування.

Однак це також призводить до збільшення амортизаційних витрат, що вимагає значних інвестицій для збільшення виробничих потужностей.

Продовження терміну служби виробничого обладнання зменшує щорічну плінність кадрів, тим самим вивільняючи більше ресурсів для виробництва. Однак загальна продуктивність обладнання, що знаходиться в експлуатації, знижується. Тому умови експлуатації машин та обладнання повинні бути оптимальними, тобто вони повинні мінімізувати свої експлуатаційні витрати у виробничому процесі протягом усього їхнього життєвого циклу.

Для зменшення витрат на утримання машин та обладнання керівництво компанії повинно розглянути можливість модернізації або виведення з експлуатації застарілого обладнання.

У якості рекомендацій щодо розвитку потенціалу основних фондів ТОВ «Полімед-Сервіс», а саме техніки, машин та обладнання (МО), можливо запропонувати до впровадження стратегії оновлення технічних засобів.

Оновлення структури виробничих основних засобів є досить проблемним питанням з боку витрачання значних додаткових фінансових коштів підприємства.

Вирішення цієї задачі полягє в прогнозуванні витрат, пов'язаних з оновленням МО і виробленні економічної стратегії їхнього використання.

Прогноз витрат МО має свою особливість - необхідність у обліку тих факторів, які впливають на втрату продуктивності в процесі експлуатації. У ряді випадків виникають задачі, пов'язані з вибором типу обладнання, терміну її експлуатації і визначенням усіх майбутніх витрат, необхідних для придбання й обслуговування МО за весь "життєвий цикл" (ЖЦ). Стратегія оновлення МО дозволяє визначити обсяг фінансування, структуру ринку за виробниками і країнами виробництва, а також вибрати той тип і марку обладнання, які відповідають економічній ситуації і вимогам чинних національних і міжнародних норм і правил.

Аналізуючи останні дослідження та публікації можна зробити висновок, що найвагоміший внесок у розвиток цієї області науки внесли такі американські організації, як National Center for Education and Research in Dynamic Equipment Policy, а також Machinery and Allied Products Institute (МАPI).

Найчастіше виникає задача вибору одного з двох зразків (типів) обладнання. Якщо постійні (у часі) витрати, пов'язані з одним із них, не рівні аналогічним, пов'язаним з іншим, то такі витрати уже повинні враховуватися для обох машин.

Суму всіх витрат за p років для двох порівнюваних варіантів можна записати так:

$$(\sum K_n)_1 = A_1 r + C_1 n, \quad (3.1)$$

$$(\sum K_n)_2 = A_2 r + C_2 n, \quad (3.2)$$

де: A_1, A_2 - одноразові капітальні вкладення;

C_1, C_2 - експлуатаційні витрати;

r - коефіцієнт ефективності капітальних вкладень,

n - кількість років експлуатації.

При рівних r і n кількість варіантів буде визначатися величинами первісних капітальних вкладень A , і значеннями експлуатаційних витрат C .

У випадку нерівномірності неодночасних витрат за умови, що $r > 0$ і $p =$ сумарні витрати за час p по варіантах становлять:

$$\begin{aligned} (\sum K_n)_1 &= A_1 + \frac{C_1}{r}, \\ (\sum K_n)_2 &= A_2 + \frac{C_2}{r}. \end{aligned} \quad (3.3)$$

На рис. 3.1 представлені залежності $\sum K_n$ від p при $r > 0$.

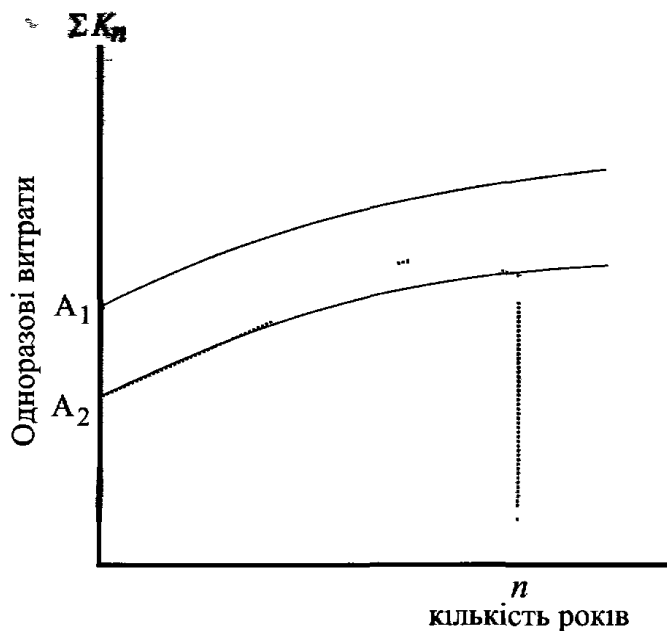

Рисунок 3.1 – Варіанти зміни витрат:

$$1. A_1 + \frac{C_1}{r} = A_2 + \frac{C_2}{r} \quad 2. A_1 + \frac{C_1}{r} < A_2 + \frac{C_2}{r} \quad 3. A_1 + \frac{C_1}{r} > A_2 + \frac{C_2}{r}$$

В табл. 3.1. наводяться приведені витрати, пов'язані з експлуатацією двох машин (умовний прикладів).

Таблиця 3.1 – Моделі витрат

Рік	Витрати на початок року, тис.грн..		Приведені витрати, (r = 10%)	
	Машина 1	Машина 2	Машина 1	Машина 2
1	900	1400	900	1400
2	600	100	545,45	90,91
3	700	700	578,52	578,52
Всього	2200	2200	2023,97	2069,43
	0		45,46 тис.грн.	

Приведені витрати розраховуються за формулою:

$$C_{np} = \frac{C_n}{(1+r)^{n-1}}, \quad (3.4)$$

де: C_n – витрати на початок n-го року;

r – річний обліковий процент;

n - кількість років.

Для визначення економічно доцільного періоду оновлення техніки розраховується величина всіх майбутніх витрат, включаючи початкову вартість на придбання, приведену до поточного моменту часу. Ці приведені витрати повинні гаситися за рахунок спеціально створеного фонду. В окремих випадках не враховуються витрати, які не змінюються із збільшенням терміну служби МО, наприклад, виробничі витрати, пов'язані з підготовкою і утриманням персоналу, енергетичні витрати тощо.

Особливо складним є облік витрат, пов'язаних з технічним обслуговуванням МО, величина яких може значно змінюватися залежно від стратегії обслуговування.

Рівень витрат і вартість грошей, внаслідок наявності процентів на капітал, змінюються з часом. Тому за критерій оптимальності треба брати приведені до поточного моменту витрати.

Для визначення економічних параметрів, пов'язаних із заміною МО, формується економіко-математична модель рівняння витрат для послідовних періодів часу однакової тривалості (наприклад, рік). Позначимо їх 1, 2, 3 п і поставимо у відповідність кожному з них деяку величину витрат $C_1, C_2, C_3 \dots C_n$. Початкова вартість нової машини дорівнює A , тоді приведена сума K_n , усіх майбутніх витрат, пов'язаних із стратегією, за якою МО замінюється після кожних n періодів, становить:

$$K_n = \left(A + C_1 + \frac{C_2}{1+r} + \frac{C_3}{(1+r)^2} + \dots + \frac{C_n}{(1+r)^{n-1}} \right) + \left(\frac{A+C_1}{(1+r)^n} + \frac{C_2}{(1+r)^{n+1}} + \dots + \frac{C_n}{(1+r)^{2n-1}} \right) + \dots \quad (3.6)$$

Після необхідних математичних перетворень величина приведених усіх майбутніх витрат K_n буде мати вигляд

$$K_n = \frac{A + \sum_{i=1}^n \frac{C_i}{(1+r)^{i-1}}}{1 - \frac{1}{(1+r)^n}} \quad (3.7)$$

де n – кількість років,

r – річний обліковий процент,

$\frac{C_i}{(1+r)}$ – приведені витрати (C_i - витрати на початок i -го року).

Позначивши $1/(1+r) = X$ коефіцієнт приведення, що відповідає витратам у кожному періоді, передня формула матиме вигляд:

$$K_n = \frac{A + \sum_{i=1}^n \frac{C_i}{(1+r)^{i-1}}}{1-X^2} \quad (3.8)$$

Таким чином, K_n – це загальна кількість грошей, необхідних у даний момент часу для погашення всіх майбутніх витрат, пов'язаних із купівлею та експлуатацією МО за умови, що заміна їх здійснюється через n років.

Якщо $K_n < K_{n+1}$, то заміна через кожні n років вигідніша, ніж заміна після кожного $n+1$ року.

Якщо стратегія заміни після кожних n років є найліпшою, то повинні виконуватися дві нерівності $K_{n+1} - K_n > 0$ і $K_{n-1} - K_n > 0$.

Аналіз цих нерівностей дає можливість зробити такий висновок якщо витрати в наступному періоді нижчі за середньозважені колишні витрати, то заміна МО недоцільна якщо витрати в наступному періоді перевищують величину середньозважених витрат, то заміна МО доцільна.

На практиці термін експлуатації МО ґрунтується не тільки на економічних міркуваннях, але й визначається іншими факторами, наприклад, моральним зносом чи ресурсними обмеженнями для придбання нової МО.

Термін служби МО має, звичайно, випадковий характер. Теоретично, на основі аналізу статистичних даних визначається закон розподілу ймовірностей служби до списання, а на основі оцінки закону розподілу терміну служби - витрати в процесі експлуатації, які враховують витрати пов'язані з ростом виробничих витрат для обслуговування МО, збільшенням кількості відмов, тривалості ремонту тощо.

Концептуальний підхід до вирішення цього класу задач полягає в припущенні, що знос протікає безперервно в процесі дослідження будівельної техніки, а швидкість зносу і старіння залежать від якості виготовлення МО, умов експлуатації, можливостей комерційної діяльності і ресурсного забезпечення. Виникаючі при цьому поступові відмови з'являються тоді, коли параметри системи, які забезпечують МО, виходять із допустимої області. Поступові відмови можна розпізнати при спостереженні за параметрами і запобігти їм у майбутньому шляхом відповідних відновлювальних заходів (за рахунок обслуговування і (чи) ремонту).

Зростаюча в процесі експлуатації тенденція збільшення кількості поступових відмов, обумовлена такими віковими явищами, як знос, втомленість металу, корозія, і повинна подолатись за допомогою витрат на відновлення МО, невиправдано високі і відбувається втрата продуктивності МО, то доводиться знаходити рівновагу між витратами на придбання нової МО і витратами, пов'язаними з її експлуатацією.

Експлуатація застарілих машин спричиняє зростання виробничих витрат. Разом з тим, заміна застарілих машин новими також пов'язана з витратами. Існує деякий оптимальний термін служби, після якого заміна техніки є доцільною - з цього моменту економія за рахунок нової машини починає перевищувати компенсацію початкової вартості.

З одного боку, короткий термін служби має перевагу в запобіганні пошкодженням, пов'язаним зі старінням; з іншого боку, він вимагає частішого оновлення МО та додаткових інвестицій. З точки зору загальних експлуатаційних витрат, ці дві тенденції допомагають визначити оптимальний, тобто економічний, термін служби.

Результати розрахунку витрат, пов'язаних із заміною МО, наводяться в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Економічні параметри, пов'язані з заміною транспортних засобів

Термін експлуатації (i)	Витрати в кожному році	Коефіцієнт приведення $X=$	Витрати, приведені до початку експлуатації	Сумарні приведені витрати	Сумарний коефіцієнт приведення	Відношення приведених сумарних витрат до сумарного коефіцієнта
1	0	1.0000	0.00	50.00	1.0000	50.00
2	10	0.9524	9.52	59.52	1.9524	30.49
3	20	0.9070	18.14	77.66	2.8594	27.16
4	30	0.8638	25.92	103.58	3.7232	28.82
5	40	0.8227	32.91	136.49	4.5459	30.02
6	50	0.7835	39.08	175.67	5.3294	32.96
7	60	0.7460	44.77	220.44	6.0756	36.28
8	70	0.7107	49.75	270.19	6.7863	39.81
9	80	0.6768	54.14	324.33	7.4631	43.46
10	90	0.6446	58.01	382.34	8.1077	47.16

Початковими даними для прикладу є A - вартість обладнання - 50 тис.грн.; кількість років експлуатації дорівнює $n = 10$; r - річний обліковий процент (прийнятий за 10 %).

Згідно даних таблиці 3.2 побудовані графічні залежності, які визначають співвідношення суми приведених витрат і суми коефіцієнтів приведення (рис.3.2). На осі абсцис представлена сума коефіцієнтів приведення (стовпчик 6 табл.3.2), а на осі ординат - сума приведених витрат (стовпчик 5 табл.3.2). Середньозважені витрати визначаються як тангенс кута нахилу прямої, яка проходить через початок координат та точку P_i (P_1, P_2).

Якщо розглянути дві послідовні точки P_n , і P_{n+1} , то тангенс кута нахилу прямої, яка проходить через ці точки, буде дорівнювати відношенню $(C_{n+1}X_n) / X_n = C_{n+1}$. Якщо значення C_{n+1} менше за величину кутового коефіцієнта лінії OP_n , то кутовий коефіцієнт прямої OP_{n+1} менший за кутовий коефіцієнт OP_n . В цьому випадку заміну не варто здійснювати (наприклад, точка P_1).

Якщо ж значення C_{n+1} більше за величину кутового коефіцієнта OP_n , то і кутовий коефіцієнт OP_{n+1} більший за кутовий коефіцієнта OP_n (наприклад, точка P_2). У цьому випадку заміна є доцільною. Мінімальний кутовий

коефіцієнт відповідної прямої ОРЗ, а кутовий коефіцієнт прямої ОР1 **б**ільший за кутовий коефіцієнт ОР2 (рис.3.2).

Середні витрати на відновлення, які виникають за весь період експлуатації, зростають лінійно (крива 2). Якщо функція витрат зростає лінійно (або повільно), з точки зору витрат немає приводу для відновлення чи заміни, оскільки питомі витрати залишаються сталими. Як тільки функція витрат починає суттєво відхилятися від лінійної залежності середніх витрат (крива 1), тобто починає зростати нелінійно, економічно може виявитись доцільним відбракування та виведення МО із експлуатації.

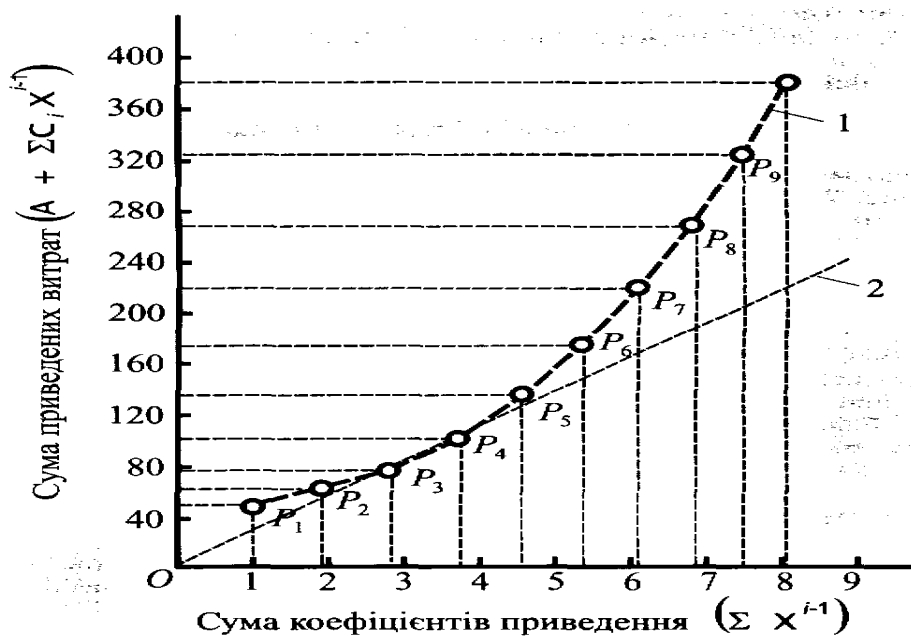

Рисунок 3.2 – Співвідношення суми приведених витрат і суми коефіцієнтів приведення: 1 – лінія середньозважених витрат; 2 – лінія середніх витрат.

Варто відзначити, що рівняння витрат (2) та виконані розрахунки з використанням цього рівняння, а також отримані графічні залежності дають можливість визначити сумарні витрати на придбання та експлуатацію нових моделей МО і знайти оптимальні терміни заміни.

Аналогічно, використовуючи фактичні витрати, можна отримати дані для МО, що експлуатуються. Але для цього випадку знання величини мінімального

значення Кп необов'язкове. У випадку, коли МО, яке експлуатується, порівнюється з новими, витрати встановлюються за даними бухгалтерії, а витрати, пов'язані не з новими МО, треба "передбачити" з урахуванням таких жорстких припущенМО БТ у процесі її експлуатації зростають за лінійним законом; термін служби приймається за даними підприємств, які експлуатують цей тип МО.

За даними рис. 3.2 також видно, що, теоретично, з точки Р7 починається суттєве відхилення величини сумарних приведених витрат при сумарному коефіцієнті приведення, рівному 6.0756. Цей період експлуатації ($n = 7$) може бути прийнятий як економічно доцільний. Хоча на остаточне прийняття рішення впливають численні фактори, які формують стратегію визначення оптимального терміну служби МО та оптимальну стратегію обслуговування.

Реалізація стратегії оновлення МО дасть можливість поліпшити структуру складу основних засобів, запобігти необґрунтованим витратам на її придбання чи ремонт, підвищити ефективність використання техніки за рахунок оптимізації терміну експлуатації тощо.

Основними джерелами оновлення ОВФ можуть бути:

- а) наявні у господарстві кошти;
- б) реалізація застарілого або непотрібного обладнання;
- в) кредити.

Таким чином тільки після стабілізації економічного стану підприємства, можливий поетапний перехід до повного оновлення його основних фондів, а отже, і до заміни діючої методики амортизації.

Тому, вважаємо, що запропоновані заходи дозволять підприємству оптимізувати політику управління основними фондами з метою підвищення ефективності їх використання та вирішувати питання щодо формування структури виробничих фондів та здійснення оновлення технічної бази на основі економічно обґрунтованих пропозицій.

3.3. Впровадження моделі оптимізації амортизаційної політики на підприємстві

Важливою умовою оновлення матеріально-технічної бази галузі є наявність достатніх власних джерел фінансування, серед яких вирішальними є амортизаційні відрахування.

Чинний метод розрахунку амортизаційних відрахувань, відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», має суттєві недоліки, зокрема низьку інтенсивність розрахунків. Дослідження з використанням імітаційних моделей процесу оновлення основних засобів, враховуючи мінімальний знос другої та третьої груп основних засобів та низький рівень інфляції, рекомендують використовувати цей метод протягом коротких періодів: до 5 років для другої групи та 9 років для третьої. Якщо термін амортизації довший, застосування цього методу може генерувати джерело фінансування, яке значно перевищує потреби у фінансуванні оновлення основних засобів.

Зношеності основних фондів суттєво впливає на поновлювальні процеси. При збільшенні коефіцієнту зносу фондів другої і третьої груп на 1% коефіцієнт оновлення зменшується в середньому на 0,5%. Існують певні межі зношеності фондів, за якими діюча методика прискореної амортизації перетворюється у таку, що уповільнює відновлювальні процеси. Так, для основних фондів другої групи з нормативним строком експлуатації 5 років граничний коефіцієнт зносу становить 10%, 7 років – 36%, 10 років – 55%. Для основних фондів третьої групи цей показник дорівнює 46%.

Більший вплив, ніж зношеність фондів, на відновлювальні процеси справляє інфляція, особливо за умови значних амортизаційних термінів. Якщо за 5-річний період експлуатації об'єкта одному проценту приросту інфляції відповідає 0,6% зниження коефіцієнта оновлення, то за 16-річний

період зниження коефіцієнта становить більше 1%. Межі річного індексу інфляції, в яких можливе повне відновлення груп фондів, вужчі, ніж аналогічні межі коефіцієнта зносу. Для другої і третьої груп вони знаходяться в межах 20%.

У зв'язку з введенням в дію з 1 липня 2000р. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку “Основні засоби”, підприємства мають право обирати будь-який метод нарахування амортизації основних засобів із тих, що запропоновані Положенням.

Попри те, що існуюча методика нарахування амортизації за умов значної зношеності основних фондів галузі вкрай незадовільно забезпечує підприємства коштами для відновлення їхньої матеріально-технічної бази, перехід до інших методик нарахування амортизації за фінансових труднощів в галузі слід здійснювати обережно.

Оскільки підприємство є збитковими, підвищення амортизаційних відрахувань не вплине негативно на їхні фінансові результати лише за умови збільшення обсягу виконаних робіт. Останнє, можливе лише за рахунок підвищення вартості робіт. Але слід відмітити, що на будівельному ринку країни спостерігається постійне зростання цін на будівельні матеріали.

За цих умов кошти, що з'являються завдяки збільшенню амортизації, використовуватимуться підприємствами для покриття зростання вартості матеріальних активів і після певного періоду втрачатимуть свою вартість як додаткове джерело фінансування для простої заміни ОФ.

Наразі система обліку амортизації не передбачає її накопичення в амортизаційному фонді. Тому для компаній, які не мають такого фонду, амортизація включається до доходу та використовується для вирішення різних економічних питань, не завжди пов'язаних з її початковим призначенням.

Для розрахунку річної суми амортизації може бути використаний будь-який метод, передбачений чинним законодавством. При цьому власник, інвестуючи кошти в основні фонди, має бути впевненим у тому, що приплив готівки у вигляді амортизаційних відрахувань за очікуваний строк корисного використання основних фондів буде не меншим від суми, яку він міг би отримати при альтернативному вкладенні коштів. Як альтернативні напрями вкладення коштів можуть бути розміщення їх на депозитних рахунках комерційних банків або придбання високоприбуткових цінних паперів.

Чинним законодавством створення амортизаційного фонду не передбачається, що виключає можливість контролювати цільове використання амортизаційних відрахувань. Приплив коштів у вигляді амортизації надходить до господарського обороту, розчиняється в оборотному капіталі і не піддається обліку.

У розділі 1 кваліфікаційної роботи розглянуто два варіанти використання надбавок до капітальних витрат: по-перше, резервування надбавок до капітальних витрат у фонді амортизаційних витрат та тимчасове розміщення їх на депозитних рахунках у банку з фіксованою ставкою як доступних коштів; другий - використання амортизаційних відрахувань у господарському обороті з метою збільшення власного оборотного капіталу підприємства. Яку першому, так і у другому випадках підприємство отримає додатковий прибуток. Більш доцільний варіант використання амортизаційних відрахувань залежатиме від співвідношення процентної ставки банку і доходності оборотного капіталу. Формування амортизаційного фонду на підприємстві стане економічно доцільнішим, якщо він забезпечить максимальну, порівняно з іншими варіантами, поточну вартість припливу коштів за весь період надходження амортизаційних відрахувань.

Для оптимізації амортизаційної політики на підприємстві можна запропонувати впровадження методики визначення ефективності використання амортизаційних відрахування.

Для оцінки економічної вигоди від варіанту відрахування амортизації розглядається поточна вартість накопиченої амортизації або сума чистого прибутку за весь термін корисного використання активу. Варіант, що пропонує вищу поточну вартість грошових потоків, вважається більш вигідним.

Обчислення проводимо за умовним прикладом із такими вихідними даними: перевищення валових доходів над валовими витратами за квартал дорівнювало 2610 тис. грн.; первісна вартість об'єкта ОЗ третьої групи складала 29670 тис. грн.; показник доходності оборотних активів змінювався від 0,05 до 0,13 грн./грн. Очікуваний період використання об'єкта відповідав нормативному строку (27 кварталів) згідно з Законом про оподаткування прибутку підприємств для третьої групи основних засобів.

У таблиці 3.3 представлено результати розрахунку грошових потоків за кварталними результатами для обох варіантів відрахування амортизації.

Таблиця 3.3 – Динаміка грошових потоків при двох варіантах використання амортизаційних відрахувань

Показники	Квартали						Усього	
	1	2	3	...	26	27	номінальна сума	поточний еквівалент
Амортизаційні відрахування	2342	2157	1987		276,1	254,3	26701,6	20157,9
а) резервування в амортизаційному фонді ($E_n = 10\%$)								
Грошовий потік у тому числі дохід від резервування	4561,8	4098,9	3683,8		283,0	254,3	42733,1	35183,7
	2219,7	1941,9	1696,8		6,9	0	16031,5	15025,8
б) залучення до господарського обороту при доходності оборотних засобів 5%								
Грошовий потік у тому числі приріст прибутку	2371,3	2183,9	2011,8		279,5	257,5	27035,4	20409,9
	29,3	26,9	24,8		3,4	3,2	333,8	252,0

Аналіз розрахунків показує, що максимальна поточна вартість грошових потоків досягається при нарахуванні амортизації до амортизаційного фонду. При рентабельності оборотного капіталу від 10% до 13% поточна вартість грошових потоків за другим варіантом використання коштів зростає до 20 660,97 та 20 813,1 тис. грн відповідно, але залишається нижчою за поточну вартість накопиченої амортизації в амортизаційному фонді (35 183,7 тис.грн). Результати засвідчують, що для максимізації поточної вартості грошових потоків найкращим варіантом використання амортизації є її нарахування в амортизаційному фонді.

Амортизаційний фонд повинен включати кошти, необхідні для повного відновлення основних засобів, а також для проведення всіх видів ремонтів, модернізацій та інших покращень цих активів. З огляду на цільове використання амортизаційного фонду, його розмір визначаємо по формулі:

$$AF = \sum_{j=1}^n (B_n \cdot K_{ин} \cdot K_{я} + C_p - C'_p + C_{дм} - B_l)_j, \quad (3.9)$$

де B_n – первісна вартість j -го об'єкта основних засобів;

$K_{ин}$ – коефіцієнт інфляції за період очікуваного строку служби основних засобів;

$K_{я}$ – інтегральна оцінка якості нового об'єкта стосовно замінюваного;

C_p – затрати підприємства на виконання всіх видів ремонтів, модернізацію та інші поліпшення основних засобів за очікуваний строк служби;

C'_p – затрати підприємства на ремонт і утримання основних засобів, які відносять на собівартість продукції (до 10% від балансової вартості основних засобів на початок року);

$C_{дм}$ – затрати на демонтаж об'єкта у зв'язку з його заміною;

B_l – ліквідаційна вартість об'єкта.

При умови встановлення амортизаційного резерву, підприємство отримає додатковий дохід від інвестування коштів у банківські рахунки або

короткострокові фінансові інвестиції. Дохід D_d від цих інвестицій або депозитів визначається кумулятивною сумою річної амортизації активу A за весь термін його корисного використання T за такою формулою:

$$D_a = \sum_{i=1}^T A_i [(1 + E_n)^{(T-i)} - 1], \quad (3.10)$$

де E_n – доходність цінних паперів або ставка процента по депозитних вкладах.

Водночас норма амортизації i -го активу визначається співвідношенням між кумулятивною сумою амортизації в амортизаційному фонді, за вирахуванням доходу D_a від інвестицій або депозитів, та добутком залишкової вартості активу та його вартості придбання:

$$H_a = \frac{A\Phi - D_a}{T \cdot B_n} 100\%. \quad (3.11)$$

Оскільки амортизація розраховується виключно на основі амортизованої вартості активу, багато компаній, особливо ті, що мають низьку рентабельність, не мають достатніх коштів навіть для простого заміни своїх основних засобів, що шкодить їхній конкурентоспроможності. Парадоксально, що багато компаній стратегічно обмежують своє існування терміном корисного використання своїх основних засобів.

Враховуючи формулу (3.9) та річні суми амортизаційних відрахувань ($A\Phi_j$), розраховані відповідно до податкового законодавства, термін корисного використання (t_j) активу, необхідний для його повного відтворення, визначається за такою формулою:

$$t_j = \frac{A\Phi_j}{A_{pj}}. \quad (3.12)$$

Наведений приклад ілюструє розрахунок річної суми амортизаційних відрахувань, необхідних для формування амортизаційного фонду. Початкова вартість активу третьої групи основних засобів становить грн.

Прогнозований коефіцієнт інфляції для стандартного терміну корисного використання (6,6 року) $K_{\text{ін}} = 1,77$; загальний коефіцієнт якості нового обладнання $K = 1,2$; вартість усіх видів ремонту та модернізації протягом терміну корисного використання - 9000 тис.грн., включаючи ті, що базуються на вартості на собівартість, - 2960 тис. грн.; затрати на демонтаж - 12 тис.грн.; Ліквідаційна вартість: 2967 тис.грн.

Амортизаційний фонд, згідно з формулою (3.9), становитиме:

$$A_{\text{ф}} = 29670 * 1,77 * 1,2 + (9000 - 2960) + 12 - 2967 = 66104 \text{ тис. грн.}$$

Під час заявлення амортизаційних відрахувань за депозитними рахунками компанія може обрати, як використовувати нараховані відсотки: або накопичувати їх на депозитному рахунку, або вираховувати амортизаційні відрахування зі свого балансу. Розрахунок суми амортизаційних відрахувань здійснюється за формулами складних відсотків: коефіцієнт фонду компенсації та майбутня вартість ануїтету.

Таким чином, при депозитній ставці 10% підприємство, щорічно перераховуючи амортизаційні відрахування в сумі 9443,44 тис.грн., до кінця періоду накопичення отримає залишок депозиту 89591,53 тис.грн., що значно вище планового обсягу амортизаційного фонду на 23487,45 тис.грн. (35,53%). Альтернативно, підприємство може скоротити щорічні амортизаційні відрахування до 6967,734 тис.грн., що забезпечить на момент завершення періоду накопичення залишок на депозиті, еквівалентний розміру амортизаційного фонду – 66104,08 тис.грн. Виходячи з цього щорічна економія на амортизаційних відрахуваннях складе 2475,71 тис. грн. (35,53%). Враховуючи процентний дохід, річний обсяг амортизаційних відрахувань у порівнянні з прямолінійним методом має бути збільшений у 1,826 раза.

Збільшення відрахувань призведе до зростання виробничих витрат, зниження облікової норми прибутку та зниження рентабельності продажів.

Тому, за незмінної суми власного капіталу, частка амортизації у власному капіталі компанії зросте. Для підтримки облікової норми прибутку компанії потрібно буде збільшити або ціну на свою продукцію, або обсяг продажів, що можливо за умови стабільного попиту та низької конкуренції.

Максимальна величина амортизаційних відрахувань ($A_{кр}$) за поточного рівня цін на продукцію (Π), питомих змінних витрат (C_v) та інших постійних витрат, окрім амортизації (C_f), розраховується виходячи з умови беззбитковості діяльності підприємства, що представлена у формі:

$$Q_{кр} = \frac{C_f + A_{кр}}{\Pi - C'_v} \quad (3.13)$$

Звідки

$$A_{кр} = Q_{кр}(\Pi - C'_v) - C_f \quad (3.14)$$

Результати розрахунку критичної амортизації для різних річних обсягів виробництва представлено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Розрахунок суми критичної амортизації

Річний обсяг виробництва продукції, тис.у.о.	Виручка від реалізації	Затрати виробництва без урахування амортизації		Критична сума амортизації
		Змінні	Постійні	
100	27500	23375	2650	1475
200	55000	46750	2650	5600
300	82500	70125	2650	9725
400	110000	93500	2650	13850
500	137500	116875	2650	17975

Дослідження даних табл. 3.4 свідчить, що за обсягів випуску продукції нижче 300 тис. у.о. створення амортизаційного фонду за існуючих умов виробництва та реалізації є недоцільним, адже граничні суми амортизації

виявляються меншими за розрахункову величину ($A_p = 9443,44$ тис. грн.), потрібну для формування амортизаційного фонду.

Реальні обсяги випуску продукції на підприємстві перевищують 300 тис. у.о., що свідчить про можливість формування амортизаційного фонду. Однак це призведе до зниження рентабельності виробництва з 7,65 до 4,31%.

Для підтримки мінімального рівня рентабельності компанія повинна підвищити ціну на свою продукцію, підвищити виробничі витрати або зменшити змінні витрати. Збільшення ціни продукції ΔC визначається шляхом розв'язання рівняння прибутку в такій формі:

$$R[(C_f + A_p) + C'_v \cdot Q] = Q \cdot C - (C_f + A_p) - C'_v \cdot Q, \quad (3.15)$$

де R - коефіцієнт рентабельності продукції. Звідки

$$\Delta C = \frac{(1 + \Delta R)}{Q} [C_f + A_p + C'_v \cdot Q]. \quad (3.16)$$

Розв'язуючи рівняння (3.15) через обсяг продажів Q , ми можемо розрахувати необхідне збільшення обсягу продажів ΔQ :

$$\Delta Q = \frac{(1 + \Delta R)(C_f + A_p)}{C - (1 + \Delta R) \cdot C'_v}. \quad (3.17)$$

Таким чином, для формування амортизаційного фонду із збереженням базового рівня рентабельності 7,65% підприємству необхідно за поточних обсягів збуту підвищити відпускну ціну одиниці продукції з 275 до 296 грн. або ж, залишаючи ціни незмінними, наростити річний випуск з 300 до 570 тис. у.о.

Таким чином, амортизаційні відрахування доцільно поділити на дві складові: перша – у складі витрат для покриття затрат підприємства на проведення всіх видів ремонтів, модернізації та інших поліпшень основних фондів; друга – для повного відновлення ОФ за їх амортизованою вартістю у складі прибутку підприємства.

Затрати на всі види ремонтів, модернізацію та інші вдосконалення ОФ, що здійснюються за рахунок як амортизаційних відрахувань, таки інших джерел коштів, включаючи 10-процентний ліміт від балансової вартості відповідної групи ОФ на початок року, доцільно акумулювати в ремонтному фонді.

Суму амортизаційних відрахувань на повне відновлення ОФ доцільно акумулювати в амортизаційному фонді.

ВИСНОВКИ

Сутність амортизаційної політики підприємства і держави полягає у взаємодії економічних категорій та інструментів, що реалізують свій вплив через сутність і функції амортизації.

Значення та функції амортизації проявляються через економічні категорії та важелі, взаємодія яких визначає зміст корпоративної та державної амортизаційної політики (норми амортизації, структури ставок, методи розрахунку, використання амортизаційних фондів).

Інструменти амортизаційної політики такі: 1) для компанії: норми та методи амортизації; 2) для держави: норма амортизації, метод амортизації та вартість основних засобів.

Загальний економічний ефект для компанії, яка отримує вигоду від амортизації всього свого портфеля обладнання, відповідає сумі річних ефектів від амортизації різних її підрозділів, для яких застосовуються або плануються методи розрахунку.

За даними звітності підприємства та показниками, що наведені у таблиці 2.1. можна дійти висновку, що обсяги виробництва та реалізації продукції підприємства за період 2023-2024рр. збільшилися відповідно на 320,27 тис.грн. або на 23,8% та на 389,58 тис.грн. або на 25,6%. Темпи зростання ціни реалізованої продукції вважаються позитивними, на відміну від темпів зростання обсягу виробництва та собівартості продукції.

Діяльність підприємства за період, що аналізується була збитковою. У 2023 р. підприємство понесло збитки у розмірі 54,04 тис.грн., у 2024 році – 39,00 тис.грн., відносно 2023 року збиток знизився на 27,8%.

Амортизаційна політика ТОВ «Полімед-Сервіс» базується на положеннях Указу Президента України «Про Концепцію амортизаційної політики», Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств”, Положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби” та наказу «Про облікову політику ТОВ «Полімед-Сервіс» у 2024 році».

Технічний стан основних засобів дещо погіршився, оскільки коефіцієнт зносу збільшився на 0,081 або на 12,1%, а коефіцієнт придатності, відповідно, зменшився на 0,08 або на 24,1%. Незважаючи на це, слід відмітити як позитивне, введення в дію нового обладнання та устаткування.

Розрахунок амортизаційних відрахувань здійснюється за бухгалтерською та податковою формами розрахунку.

Податкова форма розрахунку передбачає визначення балансової вартості ОЗ на перше число кварталу з використанням відсоткових ставок у відповідності із Законом «Про оподаткування прибутку підприємств».

Прямолінійний метод використовується для розрахунку амортизації в бухгалтерському обліку, виходячи з залишкової вартості та залишкового терміну корисного використання.

Однією з важливих умов оптимізації використання основних засобів та амортизаційної політики є оптимізація термінів їх корисного використання. Крім того, варіації термінів корисного використання по-різному впливають на результати діяльності підприємства.

Амортизаційна політика має формуватися на двох рівнях: 1) державному – через визначення груп основних засобів та максимальної тривалості їх корисної експлуатації у межах цих груп; 2) підприємницькому – через надання суб'єктам господарювання можливості самостійно обирати методи нарахування амортизації та строки корисного використання в рамках, визначених законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посібник / за заг. Ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 384 с.
2. Аронова В.В., Дібніс Г.І. Ситуаційно-процесна діагностика стану маркетингової діяльності на підприємстві: монографія. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 224 с.
3. Базецька Г. І. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» денної форми навчання. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 274 с.
4. Базецька Г.І., Суботовська Л.Г., Ткаченко Ю.В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : ХНАМГ, 2012. 292 с.
5. Безпалько О.В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. К.: Кафедра, 2020. 310 с.
6. Близнюк С.В., Близнюк А.С. Управління маркетинговою діяльністю підприємства: наукова монографія. Київ : Зовнішня торгівля. 2008. 240 с.
7. Веретенникова Г.Б., Томах В.В., Геращенко І.М. Планування та організація діяльності підприємства [Електронний ресурс] : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 210 с.
8. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз : навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
9. Горлачук В.В., Коваленко О.Ю., Белінська С. М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства : навчальний посібник. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 308 с.
10. Дикань В.Л., Маслова В.О. Організація виробництва : Підручник. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 422 с.
11. Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління. Навч. посіб. 2ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 440 с.

12. Дудар В. Управління маркетингом: електронний навч. посібник. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет, 2022. 85 с. Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45456>
13. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021.
14. Економіка підприємства : навч. посіб. / за ред. А.В. Шегди. Київ : Знання, 2007. 431 с.
15. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.
16. Економічний аналіз / за редакцією Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП „Рута”, 2003. 620с.
17. Економічний аналіз : навч. посібник. / Р.М. Волчек, та ін. ; за ред. Н.А. Волкової Н.А. Одеса : ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310с.
18. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” // В редакції закону № 1829-III від 22.06.2000, ВВР, 2000, № 46, ст.391.
19. Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств” у редакції Закону України від 22.05.97 р. №283/97-ВР, із змінами та доповненнями.
20. Зоріна О.І., Дергоусова А.О., Сиволовська О.В. Основи маркетингу та менеджменту: Навч. посібник. Харків : УкрДАЗТ, 2014. 319 с.
21. Кібік О.М., Котлубай В.О., Хаймінова Ю.В., Нестерова К.С., Калмикова Н. Ю. Маркетинг : навч.-метод. посібн. Одеса, 2020. 68 с.
22. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид.: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
23. Криленко В.І., Корнєва Н.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчально-методичний посібник. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. Харків, 2016. 220 с.
24. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю. Маркетинговий менеджмент в системі стратегічного управління підприємствами торгівлі. Modern Economics. 2021. № 28. С. 47-51.
25. Левченко К.А. Маркетингова стратегія підприємства на ринку промислових товарів України: порядок формування та стратегічні ризики.

Економіка та держава. 2018. № 3. С. 113–117.

26. Борисенко О.С., Шевченко А.В., Фісун Ю.В., Крапко О.М. Маркетинговий менеджмент : навч. посібник. Київ : НАУ, 2022. 204 с.

27. Мартинович Н.О., Горник В.Г., Бойченко Е.Б. Маркетингові дослідження: навчальний посібник. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 323 с.

28. Менеджмент : Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.

29. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління: підручник. Львів: Магнолія, 2011. 544 с.

30. Наказ Мінфіну „Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування” №291 від 30.11.99.

31. Осипов В.І. Економіка підприємства: підручник. Одеса : Вид-во "Маяк", 2015. 724 с.

32. Пепа Т.В., Шокун В.В., Пішеніна Т.І. Основи фінансовго менеджменту. Навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ: Ун-т «Україна», 2017. 402 с.

33. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:max50:nav7:font2#Text> (Станом на 10.10.2022).

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 „Баланс” Наказ Мінфіну України №87 від 31/03/99р.

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 „Звіт про фінансові результати” затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99.

36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби”, затверджене наказом МФУ від 27.04.2000р. №92.

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Станом на 10.08.2022).

38. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-

XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (Станом на 09.06.2022).

39. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (Станом на 11.02.2022).

40. Заволока С.М. Обґрунтування форм і методів оновлення основних фондів”. Економіка та держава. 2007. №8. С. 42 – 45.

41. Сажинець С.Т. Організація обліку амортизації основних фондів на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2008. №5. сС. 42 – 50.

42. Сарай Н.І. Економічна діагностика : навчальний посібник для студентів спеціальності «Економіка підприємства» усіх форм навчання. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 165 с.

43. Ставерська Т. О., Ларіна Т. Ф., Литвинов А. І., Андрющенко І. С., Баламут Г. С., Городецька Т. Е., Горох О. В., Євдокімова М. О., Жилякова О. В., Лисак Г. Г., Макогон В. В., Малій О. Г., Нагаєва Г. О., Непран А. В., Тімченко О. Д. Фінанси підприємства: підручник. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2024. 906 с.

44. Краснокутська Н.С., Кабанець І.А. Стратегічне управління : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Харків : НТУ «ХП», 2017. 460 с.

45. Процишин Ю.Т. Стратегічний маркетинг : електронний навчальний посібник для студентів спеціальності 075 МАРКЕТИНГ, ступеня вищої освіти магістр. Тернопіль: ЗУНУ, 2022 146 с.

46. Сидоров О.А., Фісуненко Н.О., Альошина Т.В., Фоменко А.Є. Стратегічний менеджмент : підручник. Дніпро : Арт-Прес, 2024, 352 с.

47. Дегтярьова І.Б., Харченко М.О. Стратегія підприємства : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2016. 80 с.

48. Сівашенко Т.В. Методичні підходи до використання лізингу як інструменту відтворення основних фондів. *Актуальні проблеми економіки.* – 2007. №5. С. 39 – 45.

49. Ткаченко Т. П., Тульчинська С. О., Бойчук Д. В. Управління доходами підприємства. *Ефективна економіка.* 2018. № 3. С. 1–5.

50. Фінанси підприємств : підручник / В. В. Сокурєнко, Д. В. Швець, С.

М. Бортник, С. О. Ткаченко ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с.

51. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г.Я. Аніловської, І.Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

52. Фінансовий менеджмент : підручник / О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.; за ред. д-ра екон. наук проф. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.

53. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних заходів. Київ : Каравела, 2008. 528 с.

54. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

55. Ярова В.В., Велієва В.О. Теорія економічного аналізу: навч. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей: 051 «Економіка», 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. 2021. 115 с.